БУГУНГИ СОНДА: ● ШАҲРИМИЗ ЯНАДА ГЎЗАЛ БЎЛАДИ ● БУЮК МУТАФАККИР ЮБИЛЕЙИ ОЛДИДАН ● ЧЕТ ЭЛЛАРДАН ОЛИНГАН ХАБАРЛАР

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

3-йил чиқиши
9 ИЮЛЬ 1968 й.
СЕШАНБА
№ 158(618).
БАҲОСИ 2 ТИЙИН

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ШАҲАР КОМИТЕТИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

Тошкент—Ватанимизга

„ЗАНГОРИ КЕМА"ЛАР ФРУНЗЕГА...

Қардош Қирғизистон пахтакорлари бу йил 175 минг тонна «оқ олтин» тайёрлаш мажбуриятини олишган. Ана шу пахта ҳосилини йиғиб-териб олишда қардошларимизга Ўзбекистон пойтахтининг машинасозлари ҳам ёрдам беришади. Улар Қирғизистон механизаторларига бу йил 219 та пахта териш агрегатини юборадилар. Шу машиналардан 200 га яқинини «Ташсельмаш» заводининг машинасозлари қардошларимизга жўнатдилар.

«ХТ-1,2» маркали пахта териш машинасининг жаҳондаги энг зўр агрегатлардан бири деб топилгани бежиз эмас. Совет машинаси чет эллардаги пахта майдонларида синовдан муваффақиятли ўтди. Ўзбекистонда тайёрланган пахта териш машинаси Американинг горизонтал-шпинделли машинасини ортда қолдириб кетди. Грециядаги синов пайтида «ХТ-1,2» машинаси бир сменада 7 тонна пахта терди, Америкaнинг 3 та бир қаторли машинаси ҳам шунча пахта терди. Бунинг устига совет агрегати чет эллик машинадан арзонлиги билан ҳам устун келди. Ана шу ажойиб машина учун унинг конструкторлари Ленин мукофоти лауреати бўлишди.

Бу йил Совет Иттифоқининг пахта экадиган ҳамма республикаларида биринчи марта юксак унумли янги 4 қаторлик агрегатлар деҳқонга мадад қўлини чўзади. Завод бу машинадан ҳаммаси бўлиб 700 тасини чиқаради. Бу янги пахта териш кемаларидан ўндан ортиғини қардош Қирғизистон колхоз ва совхозларининг механизаторлари ҳам оладилар.

МОСКВАЛИКЛАР ВА БЕЛОРУСЛАРНИНГ ЛОЙИҲАСИ АСОСИДА

Ўзбекистон пойтахтининг яқинида пиво, квас, мева шарбати ва минерал сув ишлаб чиқарадиган Ўрта Осиёда энг катта комбинат қуриш учун ер ажратиб берилди. Москвадаги «Гипросахар» институти лойиҳаси асосида бунёд этиладиган бу корхона ҳар йили 65 миллион литр пиво ҳамда шунча миқдорда квас, мева шарбати ва Тошкент минерал суви тайёрлаб чиқарадиган бўлади.

Янги комбинатнинг ҳамма цехлари саҳни 12 гектарга борадиган битта корпусда жойлашади. Барча технология процесслари механизациялаштирилади ва автоматлаштирилади.

АЛОҚАЧИЛАР САФИГА

Тошкент алоқа электротехника институтини бу йил 398 киши битиради. Булардан 169 киши автомат электрик ва кўп каналлик электрик алоқачи, 229 киши радио эшиттириш бўйича инженер алоқачилар деган мутахассисликни эгаллади.

— Институтимизни битириб чиққан мутахассисларнинг Ўзбекистондан ташқари бепоён Ватанимиз шаҳарларига бориб ишлашга ҳам йўлланма олганликлари қувончлидир,— дейди институтнинг илмий ишлар бўйича проректори А. И. Исломов.

Бу йил институтнинг кундузги бўлимига 575, сиртқи бўлимига эса 400 ўқувчи қабул қилинади.

Олий ўқув юртининг 100 дан ортиқ студентлари эса учинчи семестрларини Тошкент қурилишларида ишлаш билан ўтказишга қарор қилдилар.

Ленинномa

МОСКВАЛИК МЕҲМОН

Пойафзалчилар клубида В. И. Ленин туғилган куннинг 100 йиллиги олдидан қизиқарли учрашув бўлиб ўтди. Бу ерга тўпланганлар шаҳримизга меҳмон бўлиб келган москвалик кино артист Родион Нахапетов билан учрашдилар. Бу санъаткор «Она қалби» ва «Она қасами» бадиий фильмларида доҳий Ленин образини яратган.

Р. Нахапетов тўпланганларга В. И. Ленин образи устида қандай ишлаганлиги ҳақида сўзлаб берди.

Учрашувга тўпланганлар Р. Нахапетов қатнашган фильмлардан парчаларни мароқ билан томоша қилдилар.

ШАҲРИМИЗНИНГ ЭРТАНГИ ЖАМОЛИ

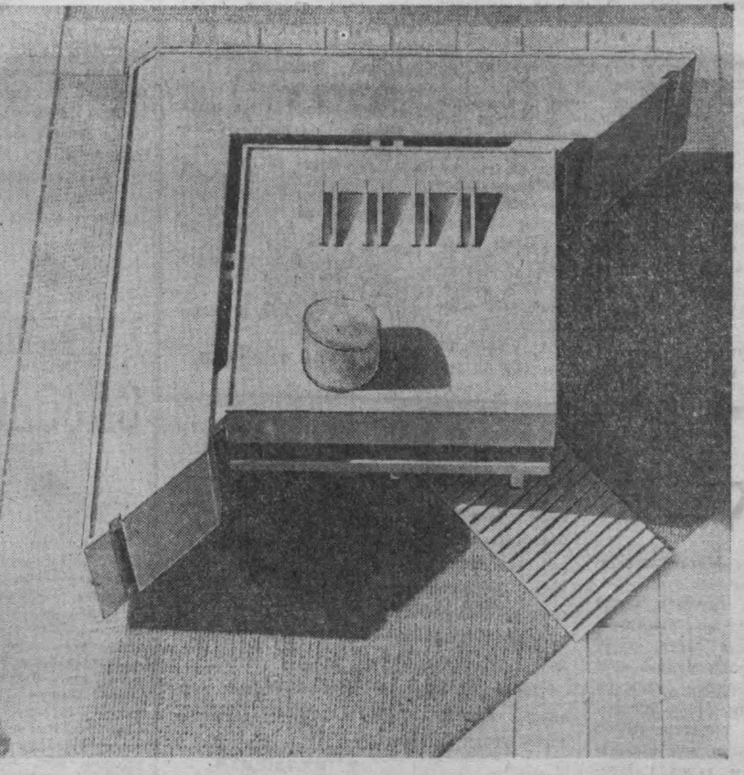

Ленин, Навоий ва Самарқанд кўчаларининг кесишган жойида СССР Ташқи савдо министрлиги вакиллиги Ўрта Осиё бўйича бошқармаси учун бино қурилишига пойдевор қўйилди. Бу ерда Тошкент таможняси, саноат ва озиқ-овқат маҳсулотлари сифати бўйича давлат инспекцияси жойлашиб, у чет эл мамлакатлари билан савдо битими тузади.

Бу ерда дам олиш учун ёзги айвон, хиёбонлар барпо этилиб, уларнинг деворлари мармар билан, миллий гул билан безатилади. Бу бино лойиҳаси архитектор Б. Улькин, инженер О. Браверман томонидан тузилган.

СУРАТДА: СССР Ташқи савдо министрлиги вакиллиги Ўрта Осиё бўйича бошқармаси биносининг макети. Самарқанд кўчасидан кўриниши.

ШАҲРИМИЗ ЯНГИЛИКЛАРИ

САЁҲАТЧИ КАБИНЕТ

Яқинда Тошкентга Будапештдан «Икарус-630» автобуси ичига ўрнатилган тиш даволовчи кўчма кабинет келтирилди. У энг янги техника билан жиҳозланган ва асосан қишлоқдаги беморларга, ҳатто электр йўқ бўлган жойлардаги аҳолига ҳам ёрдам кўрсатади. Кабинет билан бирга, унга уланган генератор ҳам «саёҳат қилиб юради». Иккита юмшоқ ўрин эса даволовчиларнинг аъло даражада дам олишлари учун мўлжалланган.

ЯНГИ БОШҚАРМА

Тошкентда қурилаётган ва планлаштирилаётган капитал қурилиш объектларини саноат-техник жиҳатдан комплектлаштириш Бош бошқармаси ўз ишини бошлади.

Янги бошқарма коллективи ҳозирдаёқ республиканинг бир қанча қурилишларида кабель маҳсулотларига ва бошқа буюмларга бўлган эҳтиёжни аниқлади.

ЎН БЕШ МИНГ СЎМ ФОЙДА

«Главсредазирсовхозстрой»нинг «Оргтехстрой» трестида ариқлар ва каналларнинг қирғоқларига қопланган бетонларни емирилишдан, ёрилишдан сақлайдиган, бетонга «Этиноль» деган бўёқни берадиган махсус агрегат тайёрланди. Бу агрегат ишга тушгач, у йилига 15 минг сўм фойда беради.

ҒАЛАТИ ТУХУМЛАР

Тошкент яқинидаги Корасув паррандачилик фабрикасининг фермаларига ғалати тухумлар келтирилди. Унинг инкубаторларида Москва областидан юборилган тухумлардан 60 та кулранг митти парранда очиб чиқди. Булар — япон беданалари бўлиб, унинг гўшти ва айниқса тухуми шифобахш хоссага эга ва юрак-қон томир системасининг кўпгина касалликларини даволашда ишлатилади.

Қорасув паррандачилари тажриба тариқасида Ўзбекистонда биринчи бўлиб япон беданаларини урчита бошладилар.

Ю. ЮДИН
УЗТАГ мухбири.

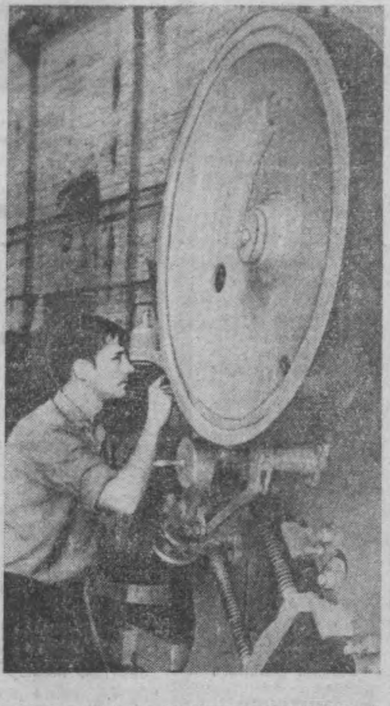

Владимир Шефер экскаватор заводининг ремонт цехида, электрчи бўлиб ишлайди. Шу билан бирга у икки йилдан буён цех комсомол ташкилотини бошқаради. Шунинг учун ҳам комсомол ва ёшларга унинг ўзи ишда намуна кўрсатмоқда.

Л. Глауберзон фотоси.

ФЕСТИВАЛНИНГ СПОРТ ПРОГРАММАСИ

Спорт фестиваль программасига фақат томоша сифатидаги қўшимча бўлиб қолмайди. Халқаро тайёргарлик комитетининг фикрича, медаль ва рекордлар эмас, балки мумкин қадар кўпроқ ёшларни, айниқса Африка, Осиё, Латин Америка мамлакатлари ёшларини жисмоний тарбия машғулотларига қизиқтириш муҳимроқдир. Шу сабабли фестивалнинг кўпгина спорт томошаларида махсус тайёргарлиги бўлмаган кишилар ҳам қатнаша оладилар. «Бирдамлик» девизи остида ўтадиган енгил атлетика кросси, София кўчалари бўйлаб «Тинчлик» девизи остида ўтказиладиган енгил атлетика эстафетаси, «Дўстлик» девизи остида ўтказиладиган сузиш мусобақалари ана шулар жумласидандир. Ҳар қандай делегат фестивалнинг спорт нишони учун норма топширишда қатнашиб, ўз кучини синай олади.

Фестивалнинг жуда кўп мусобақалари биринчи навбатда спортни оммалаштириш вазифаларига қаратилган бўлса-да, бу мусобақаларнинг савияси фақат кенг томошабинларнингги на эмас, балки Мехикода бўладиган олимпиада олдидан спорт оламида кучларнинг қандай жойлашганлигини ўрганаётган мутахассисларнинг ҳам эътиборини тортадиган даражада юксак бўлади. Кўпгина мамлакатлар, чунончи, Польша, Франция, ГДР, СССР, Венгрия, Софияга ҳар қандай кўламдаги спартакиада учун шарафли саналадиган составда командалар юборади. Фестивалда Совет Иттифоқидан ёшлар терма командалари, спортнинг олимпиа ўйинларига кирмаган турлари (теннис, стол тенниси, қўл тўпи, бадиий гимнастика, аёллар баскетболи) бўйича миллий терма командалар билан бир қаторда энг яхши ишчилар ва деҳқонлар коллективлари қатнашади. Масалан, мусобақаларда ёқутистонлик курашчилар, донбаслик баскетболчилар, тулалик велосипедчилар қатнашадилар. Бадиий гимнастика бўйича жаҳон чемпиони Людмила Шапошникова -Савинкова, бокс бўйича Европа чемпиони Валерий Фролов, кўпгина йирик халқаро мусобақаларда мукофотли ўринларни эгаллаган теннисчилар Александр Метревели ва Сергей Лихачев, ниҳоят жаҳоннинг энг кучли аёллар баскетбол командаси Софияга боради.

Спорт оламидаги машҳур номларни келтирганимизга қарамасдан делегация аъзоларининг ўртача ёши 21 дан ошмайди. Делегатларнинг учдан икки қисми студентлар, қолганлари ўқувчилар, ишчилар, колхозчилардир. Совет Иттифоқининг 62 шаҳар ва қишлоқ районлари вакиллари бўлган йигит ва қизлар фестиваль мусобақаларида қатнашиш ҳуқуқига эга бўлдилар. Софияга бориш уларнинг сўнгги мусобақаларида муваффақиятли қатнашганликлари учун фахрли мукофотдир. Фестивалга СССР дан ҳаммаси бўлиб 43 судья ва тренер, 134 спортчи боради. Эркаклар командалари спортнинг 25 тури бўйича, аёллар командалари 9 тури бўйича мусобақаларда қатнашадилар.

Совет Иттифоқи вакиллари фестиваль ҳаракати тарихида биринчи марта Софияда очиладиган спорт клуби ишида ҳам қатнашадилар. Спорт клубида тажрибали тренерлар ва спортчилар докладлар қиладилар, ёшларни жисмоний камолотга етказишни рағбатлантириш масалалари тўғрисида фикр алмашадилар.

Ҳозир Москва, Ленинград, Рига, Донецк ва бошқа шаҳарларда ёшларнинг Софияда ўтадиган халқаро форумига бағишланган мусобақалар давом этмоқда.

Б. РОГАТИН,
ВЛКСМ Марказий Комитетининг бўлим мудири.

(АПН).

МАЛАКАЛИ ХОДИМЛАР

Бу йил Тошкент Олий партия мактабининг 4 йиллик курсини 103 киши, 2 йиллик курсини 65 киши битирди. Булардан 35 киши имтиёзли диплом олишга муваффақ бўлди. Булар орасида қирғизистонлик Т. Умаралиев, тожикистонлик М. Одинаев, ўзбекистонлик С. Тўраев, Л. Абдураҳмонова, туркманистонлик Я. Велмуродовлар бор.

Битирувчилар Ўрта Осиё республикаларининг турли шаҳарларида партия ва совет органларида ишлаш учун жўнаб кетдилар.

ЖАҲОН ОЙНАСИ

ОСИЁ ВА АФРИКА МАМЛАКАТЛАРИДА

СССР БИЛАН МАДАНИЙ ҲАМКОРЛИК ПЛАНИ

● БАНГИ. (ТАСС). Марказий Африка Республикасининг президенти Жан Бедэль Бокасса ва СССРнинг Марказий Африка Республикасидаги элчиси М. Ф. Кучмин СССР билан Марказий Африка Республикаси ўртасида 1968—69 йилги маданий ва илмий техника ҳамкорлиги планини Бангида тантанали вазиятда имзоладилар.

Президент Бокасса миллий кадрлар тайёрлаш ишида Марказий Африка Республикасига ёрдам кўрсатганлиги учун Совет ҳукуматига чуқур миннатдорчилик билдирди, шунингдек, ўз ҳукумати бундан буён ҳам барча соҳаларда Совет Иттифоқи билан дўстона муносабатларни ривожлантиришга тайёр эканлигини айтди.

ТАНЗАНИЯДА КАСАЛЛИКЛАРГА ҚАРШИ КУРАШ

● ДОРУССАЛОМ. (ТАСС). Танзания мамлакат аҳолисига медицина хизмати кўрсатишни яхшилаш кампанияси ўтказишни планлаштирмоқда. Бунда қишлоқ районларида истиқомат қилаётган аҳолини эмлашга асосий эътибор берилади.

Чечак, сил ва бошқа баъзи юқумли касалликлар — Германия ва Англия мустамлакачилари Танзанияда қолдирган энг даҳшатли мерослардан биридир. Мамлакатда ҳозирга қадар болаларнинг ярми беш ёшга етмасдан нобуд бўлмоқда.

Ёш республика ҳукумати аҳолига медицина хизмати кўрсатишни яхшилашга катта эътибор бермоқда. Сўнгги вақтлар мобайнида Танзаниянинг кўпгина районларида аҳоли эмлаб чиқилди. Масалан, икки ярим миллиондан ортиқ киши чечакка қарши эмланди.

ЛИВАНДА СОВЕТ ВИСТАВКАСИ

● БАЙРУТ. (ТАСС). Жанубий Ливан губернатори Анри Лаҳуд Сайда шаҳрида Совет виставкасини очар экан: «Биз Совет Иттифоқи тутган дўстона позицияни ҳамда совет халқининг Ливан ва бошқа араб мамлакатлари халқига нисбатан қардошларча ҳис-туйғуларига юксак баҳо берамиз. Биз учун энг қийин бўлган дамларда сизнинг буюк давлатингиз араблар томонида турганлигига ишонч ҳосил қилдик. Совет ва араб халқлари ўртасидаги дўстлик ва қардошлик воситалари бундан буён ҳам мустаҳкамланиб, ривожланиб бораверсин!» деди. Виставка совет давлатининг 50 йил мобайнида эришган муваффақиятларини акс эттиради. (ТАСС).

ЖАНУБИЙ ВЬЕТНАМДА ЖАНГЛАР

ХАНОЙ, 7 июль. (ТАСС). ВИА агентлиги Озодлик агентлигининг маълумотларига асосланиб хабар беради. Озодлик халқ куролли кучларининг жангчилари Америка қўшинларининг Кхесандан чекинаётган қисмлари билан жанг қилишни давом эттириб, 26 июндан 5 июлга қадар Американинг 1200 га яқин солдатини сафдан чиқарганлар, 26 самолётни уриб туширганлар.

Жанубий Вьетнам Озодлик халқ куролли кучлари қўмондонлигининг аниқланган маълумотларига қараганда 18 июнда Озодлик кучларининг жангчилари Хюэдан 22 километр наридаги Донгламда Американинг ҳарбий ҳаво базасини миномёт ва тўплардан ўққа тутганлар.

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРОДА НАМОЙИШ

ПАРИЖ. (ТАСС). Бразилия президенти студентларнинг талабларини қондиришдан бош тортганлигига қарши норозилик тариқасида 4 июлда студентлар ташкилотларининг раҳбарлари томонидан Рио-де-Жанейрода ташкил этилган намойишда 20 минг киши қатнашди. Франс Пресс агентлигининг хабарида айтилишича, намойишчилар ҳукумат маъмуриятидан полициячиларнинг ўзбошимчалигини тўхтатишни, маориф эҳтиёжларига қўшимча маблағлар етказиб беришни талаб қилганлар.

ЛАОС. Бу сурат мамлакат ватанпарварлари томонидан назорат қилинаётган районларнинг бирида олинган. Лаос ватанпарварлари Америка урушқоқлари ва уларнинг малайлари томонидан қилинган қуролли тажовузкорликка зарба бериб, чинакам эркинлик ва тинчлик учун курашни давом эттирмоқдалар.

СУРАТДА: Халқ-озодлик армиясининг зенитчилари ҳамиша жанговар тайёр ҳолатда.

А. ВАСИЛЬЕВ фотоси.

ТАСС фотохроникаси.

ТОНГГИ ГАЗЕТАЛАРДА

● КПСС Марказий Комитети ва СССР ҳукумати олий ҳарбий ўқув юртларини битириб чиқувчилар шарафига Кремлдаги Съездлар саройида қабул маросими ўтказдилар.

СССР мудофаа министри Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречко тантанали қабул маросимини очиб, ҳарбий академияларни битириб чиқувчиларни академияларни муваффақиятли тамомлаганликлари билан СССР Қуролли Кучлари номидан самимий қутлади. Совет Ватанининг қудратини мустаҳкамлаш йўлидаги меҳнатларида уларга катта муваффақиятлар тилади.

Тантанали қабул маросимида қизғин кутиб олинган КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежнев нутқ сўзлади.

● СССР Олий Совети Президиуми ва Совет ҳукуматининг таклифига биноан мамлакатимизга расмий визит билан келган Ҳиндистон Президенти доктор Зокир Ҳусайин кеча йўлакай Тошкентда тўхтаб ўтди.

Москвага келган дўст давлат бошлиғини СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний, СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин, СССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари К. Т. Мазуров ва бошқа расмий кишилар кутиб олдилар.

● 1965 йил 5 июлда Совет Иттифоқида навбатдаги «Молния—1» алоқа йўлдоши учирилган эди. Олинган маълумотларга қараганда алоқа йўлдошига ўрнатилган аппаратлар нормал ишлаб турибди.

«Молния-1» йўлдоши орқали алоқа сеанслари белгиланган программага мувофиқ ўтказилади.

БОШ КОНСТРУКТОР „ХОНА"СИДА

Бош конструктор академик А. Н. Туполевнинг конструкторлик бюроси. Бу ерда яқинда мамлакат ва халқаро авиация линияларига чиқадиган пассажир самолётларининг янги хили тайёрланади.

С. Преображенский фотоси. ТАСС фотохроникаси.

АВТОТОРМОЗЛАР УСТАСИ

Беш йиллик илғорлари

БУНДАН қирқ йиллар чамаси олдин юк поездлари қўл тормози билан тўхтатиларди. Фақат пассажир поездларининг айримлари дагина Вестлингауз системасидаги автомат-тормозлар қўлланиларди. Бунда паровоз машинистининг сигнали билан поезд бригадаси кондукторлар, вагон мастерлари вагон ва платформаларнинг тормоз майдончасида туриб, штурвални бурардилар. Натижада тормоз колодкалари ғилдиракни сиқиб, унинг айланишини секинлаштирарди.

Пётр Прилепский бундан 40 йил аввал меҳнат биржасига қарашли «1 Май» устахонасига келганида аҳвол шундай эди. Худди шу пайтда мамлакатимизда Казанцев системасидаги дастлабки автомат-тормозлар пайдо бўла бошлаган эди. Пётр устахонанинг тормозни ремонтлаш участкасида ишлай бошлади.

Тормознинг дастлабки моделидан кейин кетма-кет янгидан-янги моделлари яратилди ва 1932 йилдан автотормозлар турмушга тадбиқ этилди. Секин-секин вагонлар ҳам автомат-тормозлар билан жиҳозлана бошланди.

Тормозларнинг янги системасини яратиш ва уларни ишлаб чиқаришга жорий этиш тобора ортиб, 1934 йилда составлардаги вагонларнинг 50 процентн, 1935 йилда эса 100 проценти автомат-тормозлар билан жиҳозланди.

Худди шу пайтда Тошкентда автотормозлар ремонти устахонаси ташкил қилинди. Автотормоз ремонтчилардан пухта билим ва тажриба бўлишини талаб қиларди. Пётр Андреевич ўз малакасини ошириш устида қунт билан ишлади.

У Тошкент темир йўл институти қошидаги махсус курсни битириб чиққанидан кейин автотормозларни тез ва соз ремонт қилишдан ташқари, уларнинг сифатини яхшилаш йўлида ҳам ўйлай бошлади.

Пётр Андреевич биринчи марта 320 маркали тормознинг нуқсонини тез ва тўғри аниқлаш ҳамда бартараф қилиш имконини берадиган комплект яратди. Бунда тормоз поршени махсус резервларда уч комплектда синалади. Агар поршень мана шу синовдан муваффақиятли ўтса, фойдаланиш учун яроқли ҳисобланарди.

Дастлабки ихтирочилик таклифидан кейин Пётр Андреевич втулкалардаги ҳалқани силлиқлайдиган станок, Матросов системасидаги тормоз учун ҳар хил мосламалар яратди. Бу пайтда «1 Май» устахонаси 1-вагон депоси қошидаги автоконтроль пунктига айлантирилганди.

Пётр Андреевич ҳозир ҳам шу пунктда мастер бўлиб ишлаяпти. У шу пайтгача ишлаб чиқаришга киритган таклифлар 15 тадан ошиб кетди.

Контроль пункти Тошкент станцияси узелини, иккинчи вагон ва тепловоз деполарини, Октябрь революцияси номидаги тепловоз-вагон ремонт заводини автотормозлар билан таъминлаши керак. Коллектив эса бор-йўғи 14 кишидан иборат. Ишчиларнинг ҳаммаси тормоз ремонтининг ҳамма жараёнларини мукаммал билган, ғоят удда-бурро кишилар. Лекин шундай бўлса ҳам коллектив муваффақиятини ҳамиша изланувчи Пётр Андреевич Прилепскийсиз тасаввур қилиш қийин. Унинг ихтирочилик ва рационализаторлик таклифлари ишчиларга зиммаларидаги оғир вазифани тез ва осон бажариш имконини бермоқда. Ҳозир Пётр Андреевич яратган мослама ва асбоб-ускуналарнинг сони қарийб 30 тага етиб қолди. Тормозларни бўлакларга ажратиш, ювиш, тозалаш ва йиғишда қўлланиладиган ҳар хил прибор ва стендлар, ванна ва махсус столлар тажрибали ишчининг ижодий меҳнати самарасидир.

Пётр Андреевичнинг баракали меҳнати ҳамиша муносиб баҳоланяпти. У энг яхши рационализаторлик таклифлари учун ўтказилган конкурсда бир неча марта биринчи ўринни ва биринчи пул мукофотини олган. Ҳукуматимиз уни «Қизил байроқ» ордени ва «Улуғ Ватан урушидаги шавкатли меҳнати учун» медали билан, корхона маъмурияти эса «Аълочи вагончи» значоги билан мукофотлаган.

Биз яқинда, депода бўлганимизда Пётр Андреевич хоналарнинг бирида аллақандай схемани чизиб ўтирганида учратдик.

— Бу яна бир рационализаторлик таклифидир, хойнаҳой, — дедик унга саломаликдан кейин.

— Ҳозирча бирон нарса дейиш қийин, — деди Пётр Андреевич жилмайиб. — Ишлаб чиқаришга таклиф киритишда чизма ишнинг ярми ҳисобланади...

— Сиз бошлаган ишингизни, албатта охирига етказасиз.

— Умуман бу гап тўғрику, лекин менда ҳам рационализаторлик соҳасида «омадим келмаган» пайтлар кўп бўлган.

— Омадингиз ёшликда келмагандир. Аммо ҳозир сиз етарли тажриба ва билимга эгасиз...

Пётр Андреевич билан анча вақтгача гурунглашдик. У ўзининг иш методи, келгусидаги режалари, корхонадаги ишлаб чиқаришнинг умумий аҳволи ҳақида кўп гапларни гапирди. Унинг куйиб-ёниб айтган ҳар бир сўзидан, ўз касбини жон-дилидан севган, 40 йилга яқин вақтдан бери меҳнат қилаётган қадрдон корхонасига меҳр қўйган киши эканлиги билиниб турарди.

В. ДМИТРИЕВ.

ЯНГИ КИТОБЛАР

„ҚИЁМАТ"

Фитратнинг «Қиёмат» ҳикояси биринчи марта 1923 йили Москвадаги СССР халқлар адабиёти нашриёти томонидан ўзбек тилида, кейин 1935—1936 йилларда бир мунча қайта ишланган, тўлдирилган ҳолда Тожикистон ва Ўзбекистон давлат нашриётлари томонидан ўзбек ва тожик тилларида алоҳида китоб сифатида нашр этилди.

Шундан кейин қарийб 20 йиллар ичида қайта нашр этилмай келган бу асар, ниҳоят 50 йиллар охирига келиб, қайта нашр этила бошлади. Дастлаб ёзувчи Ваҳоб Рўзиматов тўплаган «Енгамиз хурофатни—бидъатни» (1959) номли динга қарши адабий тўпламда босилиб чиқди. Кейинроқ Душанба ва Москвада тожик ва рус тилларида Қ. Носирова, Л. Климовичларнинг каттагина сўз бошилари билан расмлар ила безатилиб кўп нусхада нашр этилди.

Яқинда Ўзбекистон нашриётида бу асар ўзбек тилида алоҳида китоб бўлиб босилиб чиқди[1].

«Ўзбекистон» нашриёти чиқарган «Қиёмат» китоби, бошқа нашрларидан шу билан фарқ қиладики, унга асарнинг 1923 йилда биринчи марта ўзбек тилида Москвада нашр этилган варианти асос қилиб олинган. Бундан ташқари китобга Фитратнинг 1924 йилдан кейин қайта нашр этилмаган, лекин ғоявий-тематик жиҳатдан «Қиёмат»га жуда яқин бўлган «Шайтоннинг тангрига исъёни» номли бир пардали кичик пьесаси ҳам киритилган. Китобда тушунилиши қийин бўлган сўзларга луғат берилган.

Фитратнинг «Қиёмат», «Шайтоннинг тангрига исъёни» асарлари унинг ўша йилларда яратилган бошқа асарлари («Меърож», «Оқ мозор» — 1928) Абдулла Қодирийнинг «Жинлар базми» (1921). «Калвак Маҳзумнинг хотира дафтаридан» (1923—1926), Ғ. Ғуломнинг «Ҳожи қабул бўлди» (1930), Абдулла Қаҳҳорнинг «Даҳшат» (1959) ҳикоялари, Иззат Султоннинг «Фидойи» киносценарияси қатори жаҳолат, хурофотга қарши қаратилган бўлиб, уларда жаннат, дўзах, худо, пайғамбар, шайтон, жин, алвасти каби нарсаларнинг ўйлаб чиқарилган хаёлий, кулгили сафсата эканлиги очиб ташланади.

Айниқса «Қиёмат»да Почамир (Рўзиқул) каби кўкнориларнинг оғир, аччнарли ҳаёти маҳорат билан тасвирланган. «Қиёмат»да жаннат, дўзах каби сафсаталарнинг ёлғон, бемаънилиги Почамирнинг хаёлан тушида у дунёга саёҳати, мункарнакрлар билан савол-жавоби орқали усталик билан фош қилинган. Бу дунёнинг тартибсизликлари, қийинчиликларини кўрган, унинг азобида кўкнорхонага тушган Почамир хаёлан саёҳат қилган «у дунё»да ҳам тартибсизлик, тўполон, адолатсизликларни кўриб жаҳли чиқади. У ердаги одамларни жаннат, дўзахга ўтказаётган, уларнинг савоб, гуноҳларини ўлчаётган малоикалар, пайғамбарларнинг кулгили хатти-ҳаракатлари, бачкана қилиқ, савол-жавобларидан кулади. Уларнинг қилаётган ишлари бемаънилигини айтади.

Ҳозир ҳам дин-хурофотга ишониб, турли қадамжойларга сиғиниб юрган айрим кишиларнинг зарарли қарашларини фош қилишда кенг меҳнаткашлар оммасини коммунистик илмий дунё қараш руҳида тарбиялашда, уларга хурофотнинг кулгили томонларини яна ҳам очиб кўрсатишда бу ҳикоянинг аҳамияти каттадир.

Шунинг учун «Ўзбекистон» нашриёти бу асарни алоҳида нашр этиб яхши иш қилган.

Лекин китобга, негадир, асос қилиб 1936 йилдаги эмас, балки 1923 йилги нашри олинганлиги қаноатлантирмайди кишини. Негаки биринчи нашр билан иккинчи нашр орасида анча узоқ вақт ўтган бўлиб, бу давр ичида Фитрат «Қиёмат»ни қайта ишлаган, бойитган, пишитган эди. Китобнинг биринчи нашрида ҳали Почамирнинг ўз хўжайини Аҳмадбой уйида эзилиши, қиш кунлари томдан йиқилиб бойнинг уйидан ҳайдалиши, хаёлан саёҳат қилган «нариги дунё»даги тартибсизликларини ҳам Аҳмадбойлар дунёсига солиштирилган бўлса, биринчи нашрида булар берилмаган. Иккинчи нашрида Почамирнинг қиёматга саёҳати, унинг мункарнакрлар билан савол-жавоблари тамоман қайта ишланган, унинг кўкнорхонага келиб қолиши, Аҳмадбой уйидан ҳайдалиб ишсиз қолиши каби катта социал сабаблар билан боғлиқ бўлса, биринчи нашрида Почамирнинг қиёматдаги саёҳати, савол-жавоблари унча кенг эмас, бадиий жиҳатдан жуда пишиқ деб бўлмайди, унинг кўкнорхонага келиб қолиши ҳам жўнгина ҳал қилинган.

Бундан олдинги ўзбекча, русча, тожикча нашрларида сўз боши ва автор ҳақида справкалар берилгани ҳолда негадир ўзбекча нашрида автор ва асар ҳақида на сўз боши, на мақола берилган.

Нашриёт кейинги нашрларида шу камчиликларни ҳисобга олса, асар бундан ҳам яхшироқ қабул қилинган бўлар эди.

Ш. ТУРДИЕВ.

[1] Фитрат, «Қиёмат» (хаёлий ҳикоя), «Ўзбекистон» нашриёти, Тошкент—1967, редактор: З. Тинчерова.

2-КОМПЛЕКТДА

2-КОМПЛЕКТДА икки киши машиналар оралаб юрарди. Биз ҳайрон бўлиб уларга бироз қараб турдик. Кейин билсак, бу ишчилар машиналарни гарддан тозалашаркан. Улар ғилдиракли аравага тозаловчи валик солиб олишганди. Бири араванинг олдида, иккинчиси орқасида боряпти. Ишчилар иккинчи қатордаги машинанинг олдига боришгач, унинг қопқоғини очиб аравачадан валикни олишди. Валикни машина тароқларига бир-бир қўйиб олишгач, яна ҳамма нарсани аслига келтириб иккинчи машина олдига ўтдилар. Яна шу иш. Ундан сўнг учинчиси, тўртинчиси...

Ишчининг бири дўппи кийган, қотмадан келган, корачагина киши эди. Мастер Нина Матвеевна бизни у билан таништирди.

— Пешқадам тозаловчи Ҳусан Дўсмуҳамедов шу киши бўлади, — деди у табассум билан.

Ҳусан аканинг тўқимачилик комбинати 3-йигирув фабрикасининг тараш цехида ишлаётганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Аммо у қисқа вақтда кўпчилик ҳурмат-эътиборини қозонди.

ҲУРМАТГА САЗОВОР

Ҳусан ака дастлаб 1965 йилда комбинатга келганида уни транспортёрга қўйишганди. Бу ерда иш унча кўп эмасди. Ҳусан ака билагида кучи жўш урган, ғайратли киши бўлгани учун ҳам ўзига мос ишга ўтишга ҳаракат қилди. Мураккаб тўқимачилик машиналарини тозалаш худди шундай жўшқин касб эди. Цех раҳбарлари Ҳусан аканинг илтимосига биноан уни шу ишга ўтказишди.

Ҳусан ака янги касбни дилдан севиб қолди. Ҳозир қачон қараманг уни цехда — машиналарни кузатиб юрганида кўрасиз. Пешқадам ишчи шериги С. Баралиев билан қўлни-қўлга бериб меҳнат қилиб, зиммадаги вазифасини виждонан бажаряпти. Комплектда ҳаммаси бўлиб 114 та машина бор. Бу машиналар ҳар сменада бир мартадан тозаланади.

— Вазифамиз жуда эпчил бўлишни талаб қилади, — дейди Ҳусан ака. — Чунки тараш машиналари ўз вақтида сифатли тозалаб турилмаса тароқлардаги пахта гарди кўпайиб кетади. Оқибатда машина сифатсиз ишлай бошлайди.

Ҳусан Дўсмуҳамедов ишлаган сменада бундай ҳоллар сира рўй бермайди. С. Баралиев иккиси смена давомида 144 та станокни бемалол тозалаб улгурадилар. Аслида эса норма бўйича бир сменада 75 та машина тозаланиши керак.

Ҳ. ОЛИМЖОНОВ.

РЕДАКЦИЯГА КЕЛГАН ХАТЛАРДАН

Нега курсилар йўқ?

Илгарилари хиёбонлар, майдонлардаги соя-салқин жойларга скамейкалар қўйилар, уларда кишилар дам олишар эди. Энди-чи? Калинин майдони, Охунбобоев майдони ва бошқа соя-салқин жойларда бундай скамейкаларни мутлақо кўрмайсиз. Шу туфайли кишилар майсалар ва кўкатларга ўтириб, пайхон қилишмоқда, ҳар хил ҳогоз ва бошқа ташландиқлар билан ифлослантиришмоқда.

Ҳозир ишчи ва хизматчиларнинг мириқиб дам олиши учун барча тадбирлар кўрилмоқда. Бунинг учун йил сайин кўплаб маблағлар ажратилади. Шундай экан нахотки, хиёбонларда одам ўтириб дам олиши учун скамейка қилиб қўйилмаса?

Ю. БАҲОДИРОВ,
шахсий пенсионер.

Тартиб ўрнатилсин

Биз «Главташкентстрой»га қарашли 39-ётоқхонада истиқомат қиламиз. Ишдан сўнг радио тинглаш, телевизор кўриш ва газета, журналларни ўқишни истаймиз. Лекин бунинг учун бизда шароит йўқ. Тўғри, ётоқхонада иккита телевизор бор. Телевизорнинг бирортаси ҳам нормал ишламайди. Бирорта кино картина ёки концерт кўрмоқчи бўлсангиз, дарҳол уни ўчириб қўйишади. Бу билан на ётоқхона коменданти ва на маъмуриятнинг иши бор.

А. ЖУРАЕВ,
ишчи.

Студентлар шаҳарчасида қад кўтараётган сунъий яхмалак саройи 194-Целиноград қурилиш-монтаж поезди коллективи томонидан бунёд этилмоқда.

СУРАТДА: қурилиш майдони.

О. Абдураҳмонов фотоси.

Ҳовли соя-салқин

Мактаб дарвозасидаги «Хуш келибсиз, азиз ўқувчилар!» деб ёзилган лавҳага, ичкари киришингиз билан чўғдек ёниб турган Меҳнат Қизил Байроқ орденининг макетига кўзингиз тушади. Унинг ёнида фахрий коровулда турган 2 пионер келган кишиларни лагерь томон йўллаб туради. Ўзингизни яшнаб турган гўзал боғ ичида юргандек ҳис қиласиз. Мактаб ҳовлисининг ўртаси ажойиб гулзор қилинган. Унда атиргулларнинг хилма-хил навлари чамандек очилиб ётибди. Туваклардан бўшатилган самбит гуллар ҳам ариқ бўйида яйраб ўсмоқда. Яна шойи гул, пиёзгул, флокс ва бошқа анвои гуллар лагерни чамандек очиб юборган. Ана шу гулзорни яшнатаётган биология ўқитувчиси Аҳмад ака Аҳроров шогирдлари билан биргаликда бегона ўтлардан тозалайди. Тагини юмшатиб суғоришга ҳозирлайди. Мактаб ҳовлисидан шарқираб оқаётган ариқдан сакраб, катта спорт майдонига ўтасиз.

Майдоннинг ўнг томонида олча, олма ва шафтолилар шовул қилган. Шохларини эгиб таъзим қилаётгандек турибди. Ишком ичидаги скамейкаларда болалар тўп-тўп бўлиб шахмат-шашка, бильярд, домино ва бошқа ўйинлар ўйнашяпти. Баъзи ўқувчилар салқинда китоб ўқимоқда. Ҳовлининг чап томонида манзарали дарахтлар орасида ҳар қайсисига 50 тадан каравот кетадиган 2 та шийпон ишланган.

Лагерь бошлиғи Мирқосим Мирсобитов билан кўришдик. Суҳбатлашдик.

— Лагерь уч йилдан буён ишлайди, — деб сўз бошлади у. — мактабимиз янги бино бўлгани сабабли бирнеча йилгача лагерь очиш имконияти бўлмади. Кейинчалик мактаб коллективи ва ўқувчиларнинг ёрдами билан ана шу боғни вужудга келтирдик. Мана болаларимиз ўз меҳнатларининг роҳатини кўриб яхши дам олмоқдалар. Лагеримиз ишидан болалар ҳам, ота-оналар ҳам хурсанд. Чунки, ҳозир лагерда ишлаётган тарбиячилар мактабимизнинг энг илғор ўқитувчиларидир. Мактаб маъмурияти машъал ўқитувчиларни бизга бириктирган. Айниқса, республикада хизмат кўрсатган ўқитувчи, 35 йилдан буён жисмоний тарбиядан дарс бериб келаётган Маннон ака Рауповнинг лагерда ҳиссаси катта. Чунки болаларимизнинг кўпчилиги спортни севади. Камтарин ўқитувчи Маннон ака болаларнинг талабини тўла қондириб бормоқда...

Лагердаги ишларни кузатган киши эркатойлар чинакам кўнгилли дам олаётганлигининг гувоҳи бўлади.

Ҳ. ЙЎЛДОШЕВ.

МИКРОБЛАР ТЎҒРИСИДА НИМА БИЛАСИЗ?

Микроблар — бир ҳужайрали, оддий кўз билан кўринмайдиган организмлардир. Олимларнинг фикрича, микроблар бизнинг планетамизда қадим замонларда вужудга келган тирик жониворлардир. Микроблар ташқи муҳитда: сувда, тупроқда, ҳавода, одам ва ҳайвонларнинг организмларида (ичакларида) учрайди. Улар табиатда ҳам кенг тарқалган.

Микроорганизмлар орасида иссиққа ва совуққа, намлик ва намсиз муҳитга чидамлилари учрайди. Микроблар жуда кичик бўлишларига қарамасдан табиатда модда алмашув процессида актив қатнашадилар. Ҳеч қандай муболағасиз айтиш мумкинки, микроорганизмларсиз ердаги ҳаётни тасаввур қилиш жуда қийин бўлур эди.

Улар ўзлари ишлаб чиқарадиган моддалари — ферментлар ёрдамида жуда хилма-хил мураккаб моддаларни содда неорганик моддаларга парчалаб берадилар. Ўсимлик ва ҳайвон оқсилини тузиш учун зарур бўлган янги бирикмаларни синтез қиладилар. Шу тариқа микроблар ернинг устки қаватларининг ўлик ўсимлик ва ҳайвонотдан табиий йўл билан тозаланишида катта иш олиб борадилар. Микроорганизмлар тоғ жинслари ҳосил бўлишида ҳам катта иш олиб борадилар.

Микроблар инсон ҳаётида ҳам муҳим роль ўйнайди. Кундалик турмушимизда, нон заводларида нон тайёрлашда хамиртурушдан кенг кўламда фойдаланилади. Дрожжи—бу махсус микроорганизм, дрожжили замбуруғдир. Булар карбонат ангидрид гази ҳосил қилиб, крахмални парчалайдилар. Газ пуфакчалари эса хамирнинг кўтарилишига, кўпчишига сабабчи бўлади.

Шундай қилиб, микроблардан озиқ-овқат саноатида турли мақсадларда кенг миқёсда фойдаланилади. Табиатда бир хил микробларнинг яшашига бошқа хил микроблар тўсқинлик қилиши мумкин. Масалан, турли касаллик чақирувчи бактерияларнинг ўсишини моғор замбуруғлари ўзлари ишлаб чиқарган махсус антибиотик моддалари орқали таъсир қилиб тўхтатадилар.

Микробларга қарши курашда фитонцид деган моддалардан фойдаланилади. Фитонцидлар ўсимликларда ишланиб чиқадиган моддалардир. Фитонцидлар кўпгина микроорганизмларга, шу жумладан энг содда жониворларга қарши таъсир этади. Пиёз билан саримсоқ энг актив фитонцидларни ишлаб чиқаради. Пиёз бирнеча минут чайналадиган бўлса, оғиз бўшлиғи микроблардан тез тозаланади. Фитонцидлардан микроблар тушган жароҳатларни даволашда маҳаллий дори сифатида қўлланилади.

Бирхил дарахтлар (ёнғоқ, қарағай, оқ акация) фитонцид моддалари ажратадилар. Бунинг таъсири натижасида ҳаводаги микроблар ўлади, ҳаво тозаланади. Демак, табиатда инсон учун фойдали бўлган микроорганизмлар учрайди. Бу кичик тирик жониворлар инсон ҳаётида катта роль ўйнайди ва улардан турли мақсадларда фойдаланилади. Фойдали микроорганизмлардан ташқари табиатда инсон соғлиғига зарар келтирувчи микроорганизмлар ҳам учрайди. Бу турдаги микроорганизмларга касаллик чақирувчи микроблар киради. Бу микроблар киши организмига кириб кўпаядилар, заҳарли моддалар ишлаб чиқарадилар ва ички органларда (ичак, жигар, талоқ ва ҳ. к.) чуқур ўзгаришлар ҳосил қилади. Бунинг натижасида кўп ҳаётий процесслар бузилади. Бактериялар заҳарли моддалар—токсинлар ишлаб чиқарадилар. Микробларнинг токсинлари маълум заҳарларнинг ҳаммасидан ҳам кучли таъсир этади.

Маълумки, инсон ўз организмига тушган микробга бефарқ қарай олмайди, унга қарши курашади. Агарда инсон организмга тушган микробни зарарсизлантирса, ўлдирса, касал бўлмайди ёки аксинча, бу кураш натижасида мағлубиятга учраса, касал бўлади. Организмнинг микробларга қарши курашишида тери ва шиллиқ қаватларнинг аҳамияти каттадир. Чунки улар бир томондан механик тўсиқ бўлиб, микробларнинг организмга киришига йўл қўймаса, иккинчидан, микробларни ўлдирувчи моддаларни ишлаб чиқарадилар. Организмда микроблардан ҳимоя қилувчи жуда кўп ҳужайралар бор. Бу ҳужайралар ҳаракат қилиб, микробларни ўраб оладилар ва ўзлаштирадилар. Бундай ҳужайраларни фагоцитлар деб айтилади. Фагоцитлар қонда учрайди. Инсон қони ҳам бирхил турдаги микробларни ўлдириш хусусиятига эга.

Организмга тушган микробларни зарарсизлантириш ва уларга қарши курашиш қобилиятини ошириш йўллари мавжуд. Ана шулардан бири сунъий эмлашдир. Ҳозирги вақтда организмнинг инфекцияга қарши курашиш қобилиятини ошириш ва касалликларнинг олдини олиш мақсадида турли эмлашлар ўтказилади.

Олимлар фойдали микроорганизмларнинг хусусиятларидан саноатда ва турмушда кенг миқёсда фойдаланмоқдалар, касаллик чақирувчи микробларга қарши курашиш чораларининг янгидан-янги йўлларини қидириб топмоқдалар.

Т. ОРИФЖОНОВ,
медицина фанлари кандидати.

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ 2 БЕТ

9 ИЮЛЬ, 1968 Й.

ЛЕНИНГРАДДАН ХАТ

ҚУРШОВ КУНЛАРИДА ҲАМ...

УЧИНЧИ МАҚОЛА

«Бу ерда ҳар бир қарич ер тарих: бу ердаги ҳар бир қадам—авлодлар зиёрат қиладиган азиз жой.

(Михаил КОЛЬЦОВ)

1941 йил. Инсоният учун энг кўп офат келтирган машъум уруш давом этаётган пайт.

... Декабрь ойи. Рус қишининг ҳаддан зиёд совуқ кунларидан бири. Қуршовда қолган Ленинграднинг ҳар бир дақиқаси минг-минг азоб-уқубатларга тўлиб-тошган кунлар. Шаҳар душман ўқлари, бомбаларидан пайдо бўлган ўт, тутун орасида оғир нафас олади. Транспорт тўхтаб қолган. Смольний, нон заводлари ва Марказий штабдан ташқари бирон жойда чироқ ёнмайди, Кеч кирдими ҳамма жойда қоронғулик ҳукмрон. Сув йўқ, водопроводлар ишдан чиққан. Буларку майли-я, озиқ-овқатни айтмайсизми? Бир кеча-бир кундузга бир юз йигирма беш грамм нон.

Ана шундай мислсиз оғир шароитда ленинградлик шарқшунослар ажойиб жасорат кўрсатиб, улуғ Озарбайжон шоири ва мутафаккири Низомий Ганжавийнинг 800, Алишер Навоийнинг 500 йиллик юбилейларини зўр тайёргарлик билан ўтказиб, дунёни ҳайратга солган эдилар. Биз ана шу тарихий сессияларнинг иштирокчиларидан Б. Б. Пиотровский, А. Н. Болдиров, Н. М. Мох, Д. Н. Тихонов, Вс. Рождественский, О. И. Шатская, М. Д. Сейгиз ва бошқалар билан учрашдик. Ўша сессияларга қандай тайёргарлик кўрилганлиги ва ўтказилганлиги ҳақидаги мароқли ва айни вақтда ҳаяжонли ҳикояларни тингладик.

Навоий туғилган куннинг 500 йиллиги тантаналарига бағишланган Давлат Эрмитажида ўтказилган сессия 10-декабрь кундуз соат 2 га мўлжалланган эди. Бунинг учун икки юзга яқин махсус «Таклиф қоғози» босмахонада бостирилиб, тарқатилган. Аммо... сессия бошланганда залда қирққа яқин киши бор эди, холос. Бунинг сабаби аён эди... Сессия кўрсатилган муддатда бошланди. Уни Эрмитажнинг директори машҳур олим, ҳар икки шоир юбилейларини ўтказиш ташаббускори, ажойиб ташкилотчи, академик Орбели Иосиф Абгарович кириш сўзи билан очади.

Бу ҳақда «Эрмитаж жасорати» китобида шундай ёзилган:

«Эрмитаж директори академик И. А. Орбели раис ўрнини эгаллади. У устидаги йиртиқ-ямоқ кийимини ечиб, пахталик нимча, бўйнини ўраган шарф билан қолди. Унинг оқ оралаган узун соқоли кўкрагигача тушиб турарди. У бироз қалтираб ориқ қўлларини кўтарди. Унинг катта кўзлари гапирганда янада каттароқ очилар, унинг ҳаяжонланаётганлигини, тингловчиларни кўриб хурсанд бўлаётганлигини ифодалаб овозини баралла жаранглатишга ҳаракат қилар эди:

— Бизнинг шаҳримиз ва бутун совет халқи бошига тушган даҳшатни кўриб турган шундай бир оғир ҳолатда мушкул бир аҳволда биз совет халқларининг маданий ҳаётидаги ажойиб санани эслаш, улуғ шоир ва мутафаккир Алишер Навоийнинг ўлмас хотирасини тилга олиш учун бу ерга тўпландик. Ленинградда шоирнинг хотирасини тантана қилишнинг ўзигина очлик, яланғочлик ва қийинчиликда яшаётган шаҳар, душманлар айтаётгандек, ўлимга маҳкум бўлмай, балки халқнинг жасорати ва букулмас иродасини намойиш қилаётанлиги, совет фанининг абадий тириклигини яна бир бор исботлайди.

Шу пайт бизнинг ёнгинамизда ҳавони ларзага келтириб портлаган бомба ойналарни чилпарчин қилди. Ҳамма деразага ташланди. Шундан кейин яна бир бомба портлаб, Нева сувлари осмонга кўтарилди.

— Тинчланинг, ўртоқлар,—деди оҳистагина Орбели ва ҳаммани ертўлага боришга таклиф қилди. Орадан кўп ўтмай ҳамма ўз жойига ўтирди.—Жуда соз,—деди Орбели.—Мажлисни давом эттирамиз...»

Сессияда биринчи бўлиб, Эрмитажнинг илмий ходими А. Н. Болдирев «Навоий даври» мавзуида қизиқарли доклад қилади. Нотиқ сессия иштирокчиларига улуғ шоир яшаган ва ижод қилган давр ҳамда шоирнинг мазмунан бой ва ибратли ҳаёти, серқирра ижоди ҳақида батафсил сўзлаб беради.

«Шарқнинг бу гениал шоирининг кўпқиррали истеъдоди, ҳақиқатан ҳам кишини ҳайратга солмай қолмайди, шоир, прозаик, музикашунос, нозик миниатюрист-рассом, донишманд давлат арбоби. Бунинг устига бир умр ноҳақ қон тўкилишига қарши курашган улуғ гуманист. Навоий шу оғир кунларимизда ҳам биз билан биргадир», деганда зал олқишлардан ларзага келди.

Нотиқ ўз докладини: «Уруш ва қуршов даҳшатлари, кулфатларини бошимиздан кечираётган шу кунларда кишиларнинг тинчлиги, бахти ва равнақи учун курашувчи бу икки буюк сиймонинг (Низомий ва Навоий—М. М.) ўлмас ўгитларига ўзгача меҳр-муҳаббат билан мурожаат қиламиз».—деган сўзлар билан тугатади.

Ўша куни Эрмитажнинг кичик мажлислар залида, ҳақиқатан ҳам, ўзига хос навоийхонлик бошланиб кетади. Рассом Н. М. Мох чинни ҳамда қоғозларга ишлаган Навоий мавзуларидаги асарлари кўргазмасини ташкил этади. Мудофаанинг олдинги қисмидан келган ҳарбий формадаги шоир Вс. Рождественский отишмалар тинганда, окоп ва траншеяларда Навоий ғазалларидан қилган таржималарини ўқийди. Бир пайт унинг ўрнини Николай Федорович Лебедов олади. У, қоронғу тушиб, залдагилар, то бели билан Пиотровский залга киришганда, кишилар ҳеч нарса бўлмагандек, бир-бирлари билан бамайлиҳотир Навоий ҳақида сўзлашиб ўтиришарди. Нотиқ докладни қолган жойидан бошлади. Сўнг, навоийхонлик яна давом этди. Бу гал Н. Ф. Лебедев бошлади ва охирига етказди: у қоронғу, бомбадан сақланиш жойи ер тўла — подвалларда, отишмалар эшитилиб турган очиқ жойларда ва ниҳоят, танаффус пайтларида, гўзал Нева бўйларида бевосита оригиналдан қилган таржималарини тинимсиз ўқирди. Таржимон оғзидан Навоийнинг дилрабо ғазалларидан ташқари, достонлари, «Лисонут-тайр», «Сабъаи сайёр»дан олинган айрим парчалар ҳам эшитиларди.. «Навоийнинг шеърлари, — деб эслайдилар, — кишиларни тинчликка, қувончга, одамизод ақлининг қоронғулик ва жаҳолат устидан ғалаба қозонишига ундагандек бўларди». «Менинг докладимдан сўнг, — эслайди Б. Б. Пиотровский.—Лебедев Навоийдан қилган гўзал таржималарини бошлаб юборди. Николай шеърни ниҳоятда берилиб, шавқ-завқ билан гўзал ўқиди».

Қуршовда қолган шаҳарда очлик ҳукм сурар, ориқ кишилар совуққа зўрға бардош берар эдилар. Аммо, сабр матонатли эдилар, тарихда мислсиз жасоратни давом эттирдилар. Очлик, ташналик давом этаётган бўлса ҳам, бомбалар ва снарядлар ёмғирдек ёғиб турса ҳам, нафосат, санъат ва адабиёт, бунёдкорлик соҳасидаги ишлар давом этди. ...Ўша йили Эрмитажнинг ходимларининг бомбадан сақланадиган жойида рус архитектурасининг ёрқин намуналари йўлида урушдан сўнг тикланадиган ҳашаматли уйлар, қуёш тўла стадион, Болтиқ денгизи бўйида қад кўтарадиган боғ плани тузилган экан... Ажойиб шоира Ольга Берггольц бебаҳо шеърлар яратди. Николай Тихонов, Всеволод Вишневский, Александр Фадеев, Вера Кетлинская, Виссарион Саянов ва бошқалар шаҳар мудофаачиларига ёрдам беришдан ташқари тиним билмай ижод қилдилар. Дмитрий Шостакович эса ўзининг қаҳрамонлик симфонияларини яратди.

да ҳам биз ўтмишда ўтган буюк сиймоларнинг юбилейларини ўтказиш учун куч-қувват топа билдик.

Шу фактнинг ўзи, биз совет кишилари маданий меросни қанчалик қадрлашимизни, севишимизни яна бир бор кўрсатиб турибди.

Илмий Советда СССР Фанлар Академиясининг мухбир аъзоси Е. Э. Бертельс билан профессор Б. П. Руденко доклад қиладилар. Бертельснинг доклади Алишер Навоийнинг ижоди, унинг ўзбек ҳамда бошқа халқлар классик адабиётида тутган ўрни ва аҳамиятига бағишланган эди. Профессор Руденко «Навоий ва грузин поэмаси «Баҳром Гуриани» мавзуида катта доклад билан чиқади. Профессор Навоий ижодининг грузин классик адабиётига кўрсатган таъсири ҳақида батафсил гапиради. Алишер Навоийга бағишланган ана шу Илмий Советга раислик қилган Д. И. Тихонов биз билан суҳбатда шундай деди: «Ўша Илмий Советни ўтказишга қанчалик куч, ирода ва сабр-матонат сарф этилганини ҳозир кўз олдимизга келтириш қийин. Ҳаво тревогаси, артиллерия отишмалари мунтазам давом этиб турарди. Қаттиқ совуқ бошланган эди. Суткага бериладиган овқатни айтмайсизми? Бир юз йигирма беш грамм нон! Бу нима бўларди дейсиз. Аммо, чидадик. Чунки, қайғу ўрнини қувонч, очлик ўрнини тўқлик эгаллашини билар эдик. Марҳум профессор Борис Тихонович Руденко ҳам Илмий Советнинг иккинчи куни очликдан қазо қиларкан, ана шунга — урушда ғалаба қозонишимизга, яхши кунлар яна бошланишига ишонган эди!

Биз ўша Илмий Советнинг иштирокчиларига ва айниқса, мазмунли докладлар билан чиққан олимларга қайта-қайта раҳматлар айтсак арзийди. Биласизми, оч-яланғочлик сабабли ҳолдан тойган ва совуқдан қотиб қолиш ҳолига келган илмий ходимлар доклад тайёрлаган эдилар. Тингловчиларнинг аҳволи бундан ҳам аянчли ва ачинарли эди. Кишиларнинг бир қисмк бинонинг пастки ва устки қисмида навбатчилик-

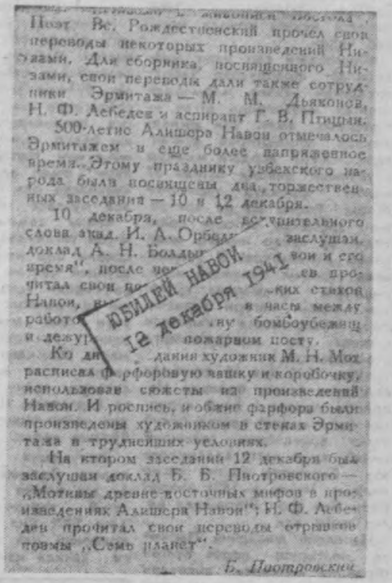
...Поэт Вс. Рождественский прочел свои переводы некоторых произведений Низами. Для сборника, посвященного Низами, свои переводы дали также сотрудники Эрмитажа — М. М. Дьяконов, Н. Ф. Лебедев и аспирант Г. В. Птицын.

500-летие Алишера Навои отмечалось Эрмитажем в еще более напряженное время. Этому празднику узбекского народа были посвящены два торжественных заседания — 10 и 12 декабря.

10 декабря, после вступительного слова акад. И. А. Орбели, ... заслушан доклад А. Н. Болды... ...вои и его время", после ... ев прочитал свои ... ких стихов Навои, ... в часы между работой ... ну бомбоубежищ и дежур... пожарном посту.

Ко дн... дания художник М. Н. Мох расписал фарфоровую чашку и коробочку, использовав сюжеты из произведений Навои. И роспись, и обжиг фарфора были произведены художником в стенах Эрмитажа в труднейших условиях.

На втором заседании 12 декабря был заслушан доклад Б. Б. Пиотровского — „Мотивы древне-восточных мифов в произведениях Алишера Навои"; Н. Ф. Лебедев прочитал свои переводы отрывков поэмы „Семь планет".

Б. Пиотровский.

1941 йил 10 декабрь куни «Вечерний Ленинград» газетасида буюк Алишер Навоий туғилган куннинг 500 йиллигига бағишланган тарихий сессия ҳақида ана шу ахборот босилган эди.

Машҳур рассом Н. М. Мох блокаданинг оғир шароитида Навоий юбилейига қизғин тайёргарлик кўрган, чинакам қаҳрамонлик кўрсатган эди. У Навоий асарларига ишлаган мана бу рангли расмни оч ҳолда ўтириб чизган.

Н. М. Мох ишлаган бу сурат ҳам Навоий асарларига чизилган.

Талантли рассом яратган бу чинни идиш ўша тарихий сессияда намойиш қилинган эди. Н. М. Мох бу идишни ўзи ясаган, пиширган ва безаган.

бир-бирларини кўролмай қолгунларча шоир ғазалларини ўқийди.

Сессияда икки доклад ҳамда таржимонларнинг чиқиши планлаштирилган эди. Аммо, кеч бўлиб, залда ўлтиришнинг иложи қолмаганлигидан (ўша пайтда шаҳар ёритилиши тўхтаб қолганлигини айтиб ўтган эдик) Орбелининг таклифи билан сессия 12 декабрга кўчирилади. 12 декабрдаги йиғилишда тарихчи-археолог Б. Б. Пиотровский «Навоий образлари ва қадимий шарқ афсоналари» мавзуида доклад қилади. Ўтирганлар талантли олим Борис Борисовичнинг фактларга, қиёсларга бой қизиқарли докладини мароқ билан тингламоқда эдилар.

Докладчи Навоий яратган хилма-хил образларни шарқ афсоналаридаги образларга қиёсий чоғиштириш орқали шоирнинг характерлар яратилишидаги маҳоратини, ишонарли фактлар билан исботларди. Сессиянинг биринчи мажлисида кўпроқ Навоий тилга олинган, унинг ҳаёти ва ижоди билан танишилган бўлса, бугун залда у яратган йиллар ва асрлар давомида халқнинг ибрат оладиган севикли қаҳрамонлари кезиб юрарди...

Бирдан... Юракни ваҳмага солувчи, эшита бериб зада бўлиб кетилган «Ҳаво жангидан сақланинг!» тревогаси яна эшитилиб қолса бўладими!

Фашистларнинг қароқчи калҳатлари яна шаҳар устида пайдо бўлган эди. Шундоқ ён-атрофда бомбалар, снарядлар бирин-кетин портлай бошлади... Артиллерия тилга кирди. Залдагилар сессияни тўхтатишга мажбур бўлдилар. Уларнинг бир қисми шошилинч равишда тайинланган жой-постга бориб, ҳаво жангини кузатишга киришдилар... Қолганлар эса, бомбадан яширинадиган подвал—ер тўлаларга тушдилар.

Зенитчиларимизнинг кутиб олиши ёқмади шекилли, душман самолётлари бирин-кетин орқага қайта бошлади.

Сессияни давом эттириш мумкин бўлди. Орбели билан...

«Шаҳарни топшириб бўлмайди. Шаҳарни ташлаб чиққандан кўра ўлган афзалроқ. Мен шаҳар қуршовдан чиқишига қатъий ишонаман. Шу туфайли Ленинградни озод қилган қаҳрамон жангчиларимизни учратиш учун ҳашаматли арк лойиҳасини чизишга киришдим». Машҳур шоира Анна Ахматова Навоий ғазаллари таржимаси устида бош қотирди. Шарқшунослар ҳам ўзларига хос жасоратларини давом эттирдилар. Умуман, 1941 йил декабрини Ленинград шарқшуносларининг навоийхонлик ойи бўлди, дейиш мумкин. Чунки, шарқшуносларнинг фикри-зикри Навоий юбилейини зўр муваффақият билан ўтказиш бўлиб қолган эди. Бу ғалабага, ёруғ кунлар келишига тўла ишончнинг тимсоли эди!

Бу ҳам ўз навбатида уруш эди: ҳар қадамда адабиёт, санъат асарларини куйдириб ташлаётган, гўзал маданий ёдгорликларни кунпая-кун қилаётган фашизм идеологияси билан унга тамомила зид — адабиёт-санъатни қадрловчи, асраб-авайловчи социалистик идеологиянинг тўқнашуви эди...

СССР Фанлар Академияси Шарқшунослик институтида Илмий Советнинг Навоий туғилган куннинг 500 йиллигига бағишлаб ўтказилган махсус йиғилиши ўз навбатида Эрмитаждаги сессиянинг давоми бўлди дейиш мумкин. Илмий Совет йиғилиши янги йил арафаси—29 декабрь эрталаб соат 10 да бошланди.

Машҳур арабшунос профессор И. Ю. Крачковский илмий Советни очатуриб шундай деган эди: Қуршовда қолган она-шаҳримизда Навоийга бағишланган ушбу йиғилишнинг ўтказилиши жуда катта воқеадир. Гитлерчи каллакесарлар маданий ёдгорликларни ер юзидан супуриб ташлаш учун зўр бериб ҳаракат қилаётган бир пайтда совет олимлари улуғ ўзбек шоири ва мутафаккири Алишер Навоийнинг юбилейини ўтказиш учун ҳатто сўнгги кучларини ҳам сарфламоқдалар. Қуршовнинг энг мудҳиш кунларида туриб, Илмий Совет давом этаётган жойни душман ташлаган ёндирувчи бомбалардан тозалаб турганликларини унутиб бўладими? Улар ҳаётларини хавф остида қолдириб, бундай ишга киришганларида ўз шахсий манфаатларини ўйлаган эдиларми? Йўқ, албатта.

Балким кимлардир уларни бундай хавфли ишга қўл ур деб буюргандир. Йўқ, асло! Аксинча, она-Ватан ва фанимиз олдидаги бурчларини чуқур англаганлари ҳолда ихтиёрий равишда бундай хавфли ишга қўл урган эдилар».

Шундай қилиб, ленинградлик шарқшунослар урушнинг энг оғир кунлари — ҳар томонлама қуршовда қолиб, ҳаёт-мамотлари ҳал бўлаётган бир пайтда ҳам фавқулодда жасорат кўрсатиб, Низомий Ганжавий ҳамда Алишер Навоий тўйларига тўпландилар.

Ленин орденли Давлат Эрмитажининг директори, Давлат мукофотининг лауреати, профессор Пиотровский ўша вақтда Навоийга бағишлаб чиқарилган Эрмитажнинг «Жанговар варақа»сига ёзган Навоий юбилейи тўғрисидаги мақоласида шундай деган эди (бу тарихий ҳужжат Эрмитаж архивида ҳали ҳам кўз қорачуғидек сақланади): «Бу ҳақиқатдан чекиниб, ўзини юпатиш, фан монастрига яшириниб олиш эмас. Бу, Совет Иттифоқи халқларининг ягона биродарлик оиласига бирлашган маданиятини ривожлантириб, зафар қозониш, Ватанимиз қўлидаги техника воситаларидан фойдаланиб ғолиб чиқиш туфайли бир-бирларининг маданиятига ҳурмат билан қарашдир».

Алишер Навоийнинг 525 йиллик тўйига зўр тайёргарлик кўрилаётган шу кунларда биз ленинградлик шарқшуносларнинг, биринчи навбатда юқорида ҳикоя қилганимиз тарихий сессияларнинг ташкилотчилари ва иштирокчиларини қайта-қайта тилга оламиз, ўзимизнинг самимий миннатдорчилигимизни изҳор қиламиз. Академиклар И. А Орбели, Н. Ю. Крачковский, А. Ю. Якубовский, шунингдек, профессор ва доцентлар Е. Э. Бертельс А. Н. Болдиров, Б. Б. Пиотровский, Б. Т. Руденко, А. А. Рамаскевич, Д. Н. Тихонов, рассом Н. М. Мох, таржимон Н. Ф. Лебедев, шоир Вс. Рождественский, М. Д. Сейгиз, Шатская, К. В. Тревер, А. П. Султаншах ва бошқалар шулар жумласидан. Уларнинг айримлари ҳозир ҳаёт, тинч ижодий меҳнат билан шуғулланмоқдалар. Баъзилар эса... фашистлар снарядлари, бомбалари ёки оч-яланғочликнинг бевақт қурбони бўлдилар. Уларнинг муборак номлари Навоийни ўқиган, севган ва қадрлаган кишиларнинг қалбларида бир умрга сақланиб қолади.

Шоир мухлислари эса сон-саноқсиз...

Малик МУРОДОВ.

Ер шарида

Жон сақлашнинг энг осон йўли

Американинг нашриёт фирмалари қувоняпти. Бу йил ёзда бозорнинг чаққон бўлиши кутилади. Пентагон ҳам хурсанд. АҚШ Қуролли Кучларида (шу жумладан Вьетнамда уруш олиб бораётган ярим миллиондан ҳам кўпроқ кишилик армияда) адабиётга бўлган катта қизиқиш қайд қилиняпти. Шуни билиб олингки,—деб жавоб беришяпти Америка генераллари ўзларини танқид қилувчиларга,—бу қизиқиш комикс ёки уятсиз журналларга эмас, балки салмоқдор китобларга бўлган қизиқишдир. Шуниси ҳам борки, китоб қанчалик қалинроқ бўлса, шунчалик яхши.

Ҳамма иш АҚШ ҳарбий ҳаво кучларининг жуда кам танилган учувчиси, лейтенант Генри Уайаттдан бошланди. У биринчи бўлиб «китоб жангга бораётган ҳар бир америкалик солдатнинг энг яқин дўстидир!» деб хитоб қилди.

«Вертолёт ўтирғичига қўйилган қалин китобдан ҳам яхшироқ нарса йўқ» деди қатъият билан Генри Уайатт ва ўз сўзини далиллар билан исботлайди. У чет эл босқинчилари олдида тиз чўкишни истамаётган Жанубий Вьетнамлик тинч аҳолига қарши навбатдаги қароқчилик рейдига кетаётиб партизанлар ўқидан сақланиш учун учувчи ўтирадиган ўтирғичга Жеймс Мичекернинг «Манбаъ» деган қалин томини қўйган экан. Қотил учувчи ўз аэродромига қайтиб келганидан кейин китобнинг 293-бетига етиб келиб туриб қолган ўқни топиб олибди. Жанговар шароитда жиддий адабиётга мурожаат қилиш учун бу асос бўлолмайдими ахир? Ҳозир лейтенант Генри Уайатт тажрибасини бошқа қўшин турларида ҳам қўлланишяпти, дейишмоқда. Айтгандай, денгиз пиёдалари учун буни анча прогрессивроқ хал қилиш йўлини ишлаб чиқишаётган экан. Бу йўл бирданига икки китобдан фойдаланиш имконини беради. Улардан бири олд томондан, иккинчиси орқа томондан шим ичига тиқиб қўйилади.

Аммо жон сақлаш техникасининг бу янгиликлари босқинчиларни қутқазиб қололмайди.

П. ВЛАДИМИРОВ,
АПН.

Американча таловчилик

АҚШ ривожланаётган мамлакатлардаги мутахассисларни йўлдан урмоқда

Ғарб матбуотининг хабар беришича, АҚШ 1 июлдан бошлаб ривожланаётган мамлакатларнинг турли соҳалардаги мутахассисларини «импорт» қилиш учун ўз мамлакатининг эшикларини янада кенгроқ очиб қўйди. Яқин уч йил ичида 48 минг врач, инженер, илмий ходим Қўшма Штатларга келиш учун рухсат олади. Мустамлакачилардан мерос бўлиб қолган қолоқликни тугатиш учун ҳаракат қилаётган Осиё, Африка ва Латин Америкаси мамлакатлари Вашингтоннинг бу ниятини тўғридан-тўғри қўпорувчилик қилиш, деб қарамоқдалар.

Ривожланаётган мамлакатлар халқларининг миллий кадрлар етишмаётганлигидан ташвишланиши ЮНЕСКОнинг эътиборини ўзига тортди. Унинг таклифи билан уч қитъадаги тўққиз мамлакатда, шу жумладан БАРда тегишли докладлар тайёрланди. Кадрлар етишмаслиги мустақил ривожланиш йўлига ўтиб олган БАРда энг жиддий масалалардан бири ҳисобланади, — деб ёзади шу муносабат билан Қоҳирада чиқаётган «Ал Аҳром» газетаси. Газетанинг маълумотларига қараганда, БАРда 2200 кишига бир врач, ўн минг кишига бир фармацевт, 21 минг кишига бир тиш доктори тўғри келади. Ҳолбуки халқаро нормаларга мувофиқ шу касблардаги ҳар бир мутахассис минг, бир ярим минг ва беш минг кишигагина хизмат қилиши керак.

Муҳокама қилинаётган масала, — деб қайд қилади газета, — ривожланаётган бошқа мамлакатларда янада кескинроқ бўлиб турибди. 1967 йилнинг ўзидагина АҚШ Ҳиндистондан 3225, Филиппиндан 2200, Осиёдаги мамлакатлардан кўп минглаб мутахассисларни йўлдан урди. Импорт бўлган мутахассисларнинг кўпчилик қисми врачлардир. Бу мамлакатларнинг ўзида эса айниқса врачлар етишмайди. Газетанинг кўрсатишича, Қўшма Штатлар ривожланаётган мамлакатлардан истеъдодли кишиларни йўлдан уриб, бу мамлакатларга йилига миллион долларлар билан ҳисобланадиган катта моддий зарар етказмоқда.

«Ақлларни ўғирлаш, — деб ёзади «Ал Аҳром», — империалистик сиёсатнинг жазолаш воситаси бўлиб келяпти. Исроил босқинчиларининг БАРни ўзи танлаган ривожланиш йўлидан улоқтириб ташлай олмаганидан жаҳли чиққан янкилар бу мамлакатга қарши иғвогарлик қилишнинг энг нозик усулларини ишга солишга мажбур бўлмоқда. АҚШнинг бошқа араб мамлакатларидан илмий кадрлар ва студентларни йўлдан уриб олиш учун ажратиладиган фондларни камайтириш ҳақида яқинда қабул қилган қарорини араб жамоатчилиги ана шундай деб баҳолади. Бундан мустасно қилинган БАР учун «тежам»лар ҳисобига бундай фонд аксинча янада оширилади. Бу карор ташаббускорларнинг фикрича БАРдан АҚШга келишни истовчилар сони яқин вақтлар ичида кўпайиб кетиши керак ва бу шу мамлакат экономикасига зарар етказиб, уни мустақил сиёсатдан воз кечишга мажбур этади».

Бирлашган Араб Республикасида, — деб хулоса қилади «Ал Аҳром», — хавф қаердан келаётганини тушунадиган ва унга қарши кураша оладиган соғлом кучлар етарлидир. БАРда ўнлаб ўқув марказлари юзага келтирилган ва СССРдаги олий ўқув юртлари, илмий ташкилотлар ва саноат корхоналарида, шунингдек совет техникаси ёрдами билан амалга оширилаётган кўпгина қурилишларда миллий кадрлар тайёрлашда беғараз ёрдам кўрсатаётган Совет Иттифоқининг роли бу ерда юксак баҳоланмоқда.

И. БЕЛЯЦКИЙ.
(АПН)

НАПОЛЕОННИ КИМ ЎҒИРЛАГАН?

Бу шов-шув хабар Парижда чиқадиган «Франс Димани» ҳафталик журналининг 1968 йилдаги иккита сонида босилиб чиқди.

«Париждаги ҳар йили миллионлаб французлар зиёрат қиладиган қизил мармардан ясалган мавзолейда ётган — Наполеон эмас. Уни англияликлар алмаштириб қўйганлар»... XVIII асрдаги машҳур ёзувчининг авлоди бўлган 37 ёшлик француз тарихчиси Жорж Ретиф де ла Бретоннинг хабарида шундай дейилади. Бу хабар нимага асосланиб айтилмоқда? У ўзининг икки йиллик тинимсиз изланишлари натижасида тўпланган, лекин илгари тарихчилар назар-писанд қилмаган ҳужжат ва материалларга асосланмоқда.

«Мен 1840 йил 15 октябрда Муқаддас Елена оролида Наполеон жасади очиб кўрилган (эксгумация) пайтда бўлиб ўтган воқеаларни текшириб чиқиб, жуда катта алдамчилик юз берганига ишонч ҳосил қилдим. Чунки у 1821 йилдан бери Вал дю Жеранюда ёлғиз қабр эди.

Наполеон жасадини Парижга келтириш керак бўлган Франция миссияси аъзолари олдин тобутни, аниқроғи, бир нечта тобутни очишни талаб қилдилар. Чунки тобут учта эди: оқ жездан, қўрғошиндан ва қизил ёғочдан ишланган тобутлар эди.

Инглизлар аввал бунга розилик бермадилар, кейинчалик эса бу ишни... ярим кечада ўтказишга розилик бердилар.

Улар тундаги хира ёруғликда қалбакичилик сезилиб қолмаслигига ишонгандилар. Охири, императорнинг жасади ётган оқ жезли тобутни очдилар. Шундан кейин комиссия аъзолари нима кўрган бўлсалар, шу ҳақда батафсил рапорт ёздилар.

Мана Лас Касесо, генерал Гургод, доктор Гюллярдо, Роано-Шабото ва руҳоний Кокеро томонидан имзо қўйилган рапортлардан парчалар:

«Наполеоннинг юз қиёфаси деярли ўзгармаган. Соқоли ўсиб кетган. Бошида эса соч қолдиқлари кўриниб турибди. Жасадни ушлаб кўриб, яхши сақланганлиги ва қаттиқлигини сездик. Оғзи ярим очиқ, учта тиши ниҳоятда оқариб кўриниб турибди».

1821 йил 5 майда Наполеоннинг ўлиши пайтидаги гувоҳларнинг ёзган рапортларидан қуйидагилар маълум бўлади:

Маршал Бертран, генерал Монфолон, хизматчи Маршан ва врач Антоммаршн — Франция делегациясининг ҳамма аъзолари император билан бирга сургунда бўлганлар.

«Наполеон ўлимидан кейиноқ соч-соқоли қирдирилган. Императорнинг танаси юмшоқ бўлиб қолган, лаби маҳкам сиқилган эди.

Шундай қилиб, Наполеонни кўмишда қатнашганларнинг кўрган-билганлари эксгумация гувоҳлари...нинг фикрига тамоман қарама-қарши бўлиб қоляпти.

Жорж Ретиф де ла Бретонн бошқа далилларга ҳам аҳамият бермоқда:

Император ўлиши биланоқ иягн рўмол билан боғлаб қўйилган. Мабодо, кейин кучли силкинишда оғзи бироз очилган бўлиши мумкин деб ҳисоблаганда ҳам, бу физиология қонунларига қарама-қарши бўлур эди. Яна шуниси маълумки, Наполеоннинг тишлари ёмон эди, унинг учта «ниҳоятда оқ» тиши борлиги эса мутлақо мумкин эмас.

Кейин ҳаммага маълумки, инсон ўлганидан сўнг ҳам соч-соқоли бир неча соат ўсади. Шундай бўлгач, Наполеоннинг соч-соқоли ўсиб кетган бўлиши ҳеч мумкин эмас. Шунинг учун ҳам мумкин эмаски, унинг соч-соқолини биринчи марта ўлимидан 12 соат ўтгандан сўнг қирганлар, бир суткадан кейин иккинчи марта қирганлар. Шундай бўлгандан кейин унинг юзи топ-тоза бўлиши керак.

Эксгумация гувоҳлари Наполеон ботинкасининг пошнаси эса тунука тобут деворига тегиб турганини кўрдилар. Хўш 1821 йил гувоҳлари Наполеонни қай ҳолда ётганлиги ҳақида қандай ёзадилар?

Ботинкасининг пошнаси тобут деворига тегиб турмаган. Мана шунинг ўзи мени 1840 йили эксгумация қилинган жасад, 1821 йилда кўмилган Наполеоннинг жасади эмас, деб хулоса чиқаришга ундаяпти. Бундан бошқа далиллар ҳам бор.

Бретонн янада ҳайратлантирарли хулосалар чиқаради. 1840 йил тобут очилганда яна нима аниқланганди? Маълум бўлишича, унинг ичидаги тана гвардия-кавалери мундирида бўлган. 1821 йили эса императорда ҳам худди шундай мундир бўлган эди. Бироқ 1821 йили у мундир тоза бўлган. 1840 йили мундирда жуда кўп доғлар борлиги аниқланган.

Аслида юқорида келтирилган фактларга унчалик аҳамият бермаса ҳам бўлади. Бироқ бу ерда муҳим нарса бор. 1840 йил Наполеон кўкрагида «Катта Император Бургути» орденидан ташқари «Офицер крести» ва «Темир кресть» орденлари бўлган эди, 1821 йили ҳам унда учта орден: «Офицер крести» ва «Темир крести» ҳамда «Де па Реунбона» деган орден бўлган. Наҳотки, учинчи орден йўқолган бўлса? Мабодо шундай бўлган бўлса, қайси илоҳий куч таъсирида?

1840 йили Наполеонда пайпоқ бўлмаган. 1821 йил 6 майда Маршан шахсан ўзи императорга калта оқ шойи пайпоқ кийгазганди. 1840 йили Наполеоннинг қалпоғи белида бўлиб, у кокардасиз эди. 1821 йилда унинг қалпоғи оёғи ёнида бўлиб, унда кокарда бўлган.

Агар қалбакилик қилинган бўлса, императорнинг жасади ўрнига тобутга бошқа жасад қўйилган. Буни икки усулда қилиш мумкин эди: ё тош тобутдаги Наполеоннинг жасадини алмаштириш ё тобутнинг ўзини алмаштириш мумкин эди. Ҳар ҳолда иккинчи усул қўлланилган. Жасадга кийгизилган гвардия-кавалери масаласига келганда эса, 1840 йили эксгумация қилинувчининг мундирини инглизлар жуда ўнғайлик билан қўлга киритганлар. Маълумки, Ватерлоо жангида Наполеоннинг карвони душман қўлига тушган эди. Аравалардан бирида жуда кўп кийимлар бўлган, жумладан гвардия-кавалери мундири, нишонсиз папоқлар ва бошқалар. Худди шу мундирни инглизлар Муқаддас Елена оролига юборган бўлишлари керак.

Бретоннинг фикрича, 1840 йил 17 октябрда Муқаддас Елена оролидан «Белл Пуль» кемасида келтирилиб 30 ноябрда Шебургга туширилган ва узоқ тантаналардан кейин, Инвалидларнинг ер ости сағанасига жойлаштирилган бу тобутда Наполеоннинг жасади бўлмаган...

Агар Наполеоннинг жасади Инвалидлар сағанасида бўлмаса, у қаерда? Балки, у Муқаддас Елена оролида қолдирилгандир. Ундай бўлса нима сабабдан? Балки бошқа жойга олиб кетилгандир. Ким олиб кетган?

Ретиф де па Бретоннинг исботи бўйича, Наполеоннинг жасади ҳозирги кунда Лондондаги Вестьминистр қасрида Андрекрофт сағанасида жойлашган. 1828 йили инглизлар уни шу ерга олиб келишганди. Худди шу йили Муқаддас Елена оролида Наполеонга кузатувчилик қилган Гудзон Лоц Цейлон губернатори қилиб тайинланган ва Муқаддас Еленадан Цейлонга юборилган. Лекин у тез вақт ичида фавқулодда жуда муҳим топшириқ билан Муқаддас Елена оролига қайтиб келган. Оролда қисқа муддат бўлгач, у Наполеоннинг тобути ортилган кемада Англияга қараб йўл олган. Тобут ярим кечада Вестминистр қасрига келтирилган. Лекин нима учун инглизлар Наполеон жасадини ўғирлашга қарор қилишган?

Аввало, инглизлар улуғ лашкарбоши жасадини ўзлариники қилиб олмоқчи бўлганлар. Буни ўша пайтдаги Англия газеталари, шунингдек, англиялик турли сиёсатчиларнинг нутқлари исботлаши мумкин. Бироқ у пайтда улар буни Франциянинг обрўсини туширмасдан расмий равишда қилолмадилар. Чунки Англия билан Франция ўртасида тинчлик шартномаси тузилган эди. Қулай фурсатни пойлаш керак эди. Бу фурсат ҳам тезда етиб келди.

1821 йили англиялик доктор Бартон Наполеон юзидаги ниқобни олди. Бироқ бу ниқоб Наполеон юзига кам ўхшарди, буни бутун Франция биларди. Шунинг учун ҳам французлар, Наполеоннинг яқин кишилари Бартон томонидан тайёрланган бу ниқобнинг йўқолиши тарафдори эдилар.

Бир қанча вақт ўтгандан кейин Англия ҳукуматига доктор Антоммарши Наполеонга ўхшаган, лекин ундан ўн ёш кичик бўлган кишидан ниқоб олиб, Наполеонга янги ниқоб тайёрлаганлиги маълум бўлди. Французлар томонидан Наполеон ниқобининг қалбакилаштирилиши инглизларга унинг жасадини алмаштириб қўйиш учун яхши қулайлик туғдирган эди.

Юзидан ниқоб олинган француз инглизларнинг кўмаги билан Наполеоннинг ўрнини эгаллаган. Унга Ватерлоо жангида қўлга туширилган мундир кийдирилган. Фақат сабр-тоқат билан кутиш қолган эди.

1840 йили француз миссияси аъзолари Муқаддас Елена оролига келишганда, орол губернатори анча ҳавотир олган. Чунки, миссия аъзолари қалбакиликдан хабардор бўлиб қолиш эҳтимолдан ҳоли эмасди. Лекин ҳамма иш теп-текис бўлиб ўтди.

Наполеоннинг тобутида унинг жасади ўрнига жасади қўйилган француз ким эди?

Бу шахс—Наполеоннинг сургундалик пайтидаги ишонган хизматкори Киприан эди. Наполеон Киприанини болалик чоғидан билар, севар ва унга жуда ишонарди. Афсуски Киприани сотқин бўлиб чиқди...

Киприани Англия жосуси эканлиги билиниб қолгач, маргумиш ичиб тўсатдан ўлган.

Унинг юз қиёфаси деяли ўзгармаганлиги, ўлимидан бир неча йил кейин ундан чиройли ниқобни олиш мумкин бўлганлиги мана шу билан исботланди. Шундай қилиб, Киприани Наполеонга ҳаётлигида сотқинлик қилган эди, ўлгач, бу ишни у иккинчи марта такрорлади.

• Турист сўқмоқлари бўйлаб

Тоғ сўқмоқлари... Тоза ҳаво, муздек булоқ суви, тинимсиз нур сочаётган қуёш, ажойиб салқин кечалар — буларнинг ҳаммаси туристларнинг йўлдоши. Айниқса, табиат манзараларини, гул ва чўққиларини айтмайсизми!..

Тоғлар яқна эмас, улар яшайди. Йўл халталарини ортиб олган туристлар группаси тез-тез учраб туради. Мана бир группа туристлар дам олиш учун ўтиришди. Қисқа бўлса ҳам бу дақиқалар кишига ҳузур бахш этади. Тоғ сайрига чиққан киши бу қувончли дақиқаларни ҳеч унутмайди. Тоғ сўқмоқлари уларни доим сафарга чорлайди.

Ю. Бутусов фотолари.

Футбол

«ПАХТАКОР» НИНГ КЕЛАЖАГИ

Ҳурматли редакция!

Кейинги вақтда «Пахтакор» командасининг состави ўзгариб кетди. Янги келган ўйинчилар ҳақида, Доценко, Исҳоқовларнинг майдонда кўринмай қолганликлари тўғрисида сизлардан батафсил маълумот кутамиз.

Эҳтиром билан Низомий номидаги Тошкент Давлат Педагогика институтининг III курс студенти

Тилла НОРМУРОДОВ».

Шу мазмундаги хатлар редакцияга кўплаб келмоқда.

Футбол ишқибозларини қизиқтираётган саволларга батафсил жавоб қайтариш мақсадида яқинда мухбиримиз А. Мадраҳимов «Пахтакор» командасининг катта тренери Евгений Иванович Елисеевга бир неча саволлар билан мурожаат қилди:

— Евгений Иванович, командага қабул қилинган ёш футболчилар ҳақида гапириб берсангиз.

— Командамиз сафи ёшлар ҳисобига тўлиб бормоқда. Биз четдан келган футболчиларни эмас, балки республикамизнинг ўзида етишиб чиққан ёшларни командага қабул қилдик. Жумладан, Фарғонанинг «Нефтяник» командасидан Варюхин, Дмитров номли колхоз командасидан Петухов, Чирчиқнинг «Химик» командасидан Галиев, Андижоннинг «Спартак» командасидан Котляев, Жиленколар.

Ҳозир командада ўйнаётган Варюхинни олсак, у ҳар томонлама чиниққан, тажрибали спортчи, кўпроқ ҳимоя линиясида ўйнайди. Лекин у ҳимоя билан чегараланиб қолмайди. Тез-тез ҳужумга ҳам ўтиб туради. Бу албатта Варюхиннинг яхши ҳислатидир.

Равшан Юнусовни олайлик, техник жисмоний томондан бақувват, оёғига тўп тегди, дегунча уни рақибларнинг жарима майдонида кўрасиз. Ҳар қандай шароитда дарвозани нишонга олишга қодир. Шунинг учун ҳам хоҳ узоқ, хоҳ яқин масофа бўлмасин дарвозани «ўқ»қа тутади. Команда учун жон фидо қилади. Гарчи ҳамма ўйинларда қатнашиб келмаган бўлса ҳам, унинг ҳисобида 3 та тўп бор.

Ана шундай хусусият Тўлаган Исҳоқовда ҳам бор. Ҳар бир тўп учун курашади.

Эсингизда бўлса керак «Пахтакор» Ўзбекистон терма командаси билан ўзаро ўртоқлик учрашуви ўтказган эди. Биз шу учрашувда яхши ўйин кўрсатган 3 ёш футболчини команда сафига қабул қилдик. Булар: ҳимоячи Турғунов, Котляев, Жиленколар. Биз ҳали яна кўп ёшларни команда сифига тортамиз.

Лекин четдан футболчи қабул қилиш «Пахтакор» учун ёт бўлиб келган ва шундай бўлиб қолади.

Доценко тўғрисига келсак, у бир ойлардан бери врач назоратида. Доценко ўнг оёғидан қаттиқ жароҳатланган. Менимча, биринчи давра охиригача ўйинда қатнашолмаса керак.

Тўлаган Исҳоқов ҳам врач назоратида эди. Энди у яшил майдонга яна тушяпти.

— Солохонинг командадан кетиши сабабини айта оласизми?

— Шу ўринда мен «Ёмон ўзини билмас, ўзгани кўзга илмас» деган халқ мақолини келтирмоқчиман. Чунки Солохо ҳам худди ўзини машҳур футболчи деди-ю, командасини тарк этиб кетди. Бир сўз билан айтганда у қочоқдир. Бу ҳақиқий футболчи— спортчининг иши эмас.

Савол туғилмаслиги учун шуни ҳам айтиб қўяй. Солохога ўхшаб бошқа командага ўтиб кетиш режасини кўраётганлар командамизда йўқ, бўлиши ҳам мумкин эмас. Чунки Солохога нисбатан команда аъзолари жуда аччиқ сўзлар айтишди.

— «Пахтакор» командасининг келажаги қандай?

— Мен олдин ҳам айтганман, ҳозир ҳам айтаман, командага ўзимиздан етишиб чиққан ёшларни олаверамиз.

Фақат мени таажжублантираётган нарса шуки, у ҳам бўлса, айрим тренерларнинг кўзбўямачилик қилишларидир. Демоқчиманки, шу пайтгача «Политотдел» командаси «Пахтакор» учун бирорта кадр етказиб бергани йўқ. Ахир улар бунга мажбурку. «Нефтяник»ни олайлик.

Биз «Нефтяник»дан Варюхинни оламиз дегандаги машмашани кўрсангиз эди. Оқибатда Варюхин икки ой машғулотга қатнашмади. Ахир футболчининг бир кун машғулот ўтказмаслиги унинг формадан чиқиб кетишига таъсир қилади-ку!

Бизда уч команда «А» классининг 2-лигасида қатнашади. Бу командаларда яхши қобилиятли ўйинчилар бор. Лекин тренерлар уларни биздан яширишга ҳаракат қиладилар. «Б» классида ҳам қобилиятли футболчилар анчагина.

«Пахтакор» республикамиз спорт шарафини олий лигада туриб ҳимоя қилаётган ягона команда. Шундай экан, ҳамма, биринчи навбатда республикамиздаги футбол командаларининг тренерлари «Пахтакор» тўғрисида ўйлашлари керак. Командани иложи борича етук кадрлар билан таъминлаб туришлари лозим. Бу ҳақда Ўзбекистон футбол федерацияси раҳбарлари ҳам чуқур ўйлаб кўришлари керак.

Лекин ишончим комилки, «Пахтакор»нинг келажаги порлоқ. Буни ҳозир команда сафида ўйнаётган ёшлар —Петухов, Расулов, Варюхин, Турғунов, Котляев, Жиленко, ака-ука Лобадалар ва бошқа ёшлар мисолида кўриш мумкин.

Редактор С. М. КАРОМАТОВ.

ТОШКЕНТ ШАҲАР СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ БЎЛИМИ АВТОБАЗАСИГА

«Тез ёрдам» машиналарида ишлаш учун 1 ва 2 класс шофёрлари

КЕРАК

Бир вақтнинг ўзида 3 класс шофёрлари тайёрлайдиган курсларга ўқувчилар

ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Ўқиш муддати — 4 ой.

Ўқиш даврида стипендия тўланади.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Хуршид кўчаси, Олчазор проезди, 3 уй, кадрлар бўлими (9, 11, 19, 47, 49, 56 автобусларнинг, 2 трамвайнинг «Ғалаба боғи» бекати.

«ТАШТЕКСТИЛЬМАШ» ЗАВОДИГА

меҳнатни илмий асослаш бўйича ишчилар, меҳнат физиологияси ва психологияси бўйича мутахассислар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Ш. Руставели кўчаси, 53 «б» уй, кадрлар бўлими (7, 9, 11, 14 трамвайларнинг 3, 6, 18; 26, 51, 54 автобусларнинг, 2, 6 троллейбусларнинг «Б. Хмельницкий» бекати).

«СОЮЗИНВЕНТАРЬ» ЎЗБЕК БАЗАСИГА

ишчилар, экспедиторлар, омборчилар, ҳисобчилар, автопогрузка шофёрлари, склад мудири

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Новобазарний кўчаси, 1 уй (3; 8, 10; 21,48 автобусларнинг «Сельмашская», 13 трамвайнинг «Новоульяновская» бекатлари). Телефонлар: Е-6-02-88, Е-6-02-80.

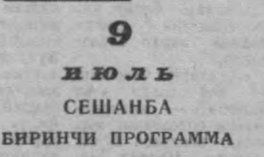

9 июль

СЕШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 «Сиёсий ахборотчилар» деган эшиттириш (русча). **18.10** Рус халқ қўшиқлари. **18.40** Спорт эшиттириши (ўзбекча). **19.20** Республика областлари театрлари артистларининг концерти. **20.00** «Ёшлик» радиостанциясининг программаси. **20.30** «Раъно Шарипова куйлайди» деган концерт-очерк. **21.00** Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча). **21.10** Қишлоқ хўжалик ходимлари учун кечки концерт. **22.20** Ш. Эргашев куйлайди. **22.40** В. И. Ленин туғилган кунининг 100 йиллигига бағишланган адабий эшиттириш (ўзбекча). **23.15** Дам олиш концерти.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

19.00 «Ўқитувчи ҳақида шеърлар» деган радиокомпозиция (ўзбекча). **19.30** Фортепьяно куйлари. **20.00** Тожик композиторлари Сабзонов ва Ҳамдамов асарлари. **20.30** Қорақалпоқ куйлари. **20.50** «Қизил аёл ҳақида қисса». Қозоғистон радиосининг эшиттириши. **21.00** Тўлқин. «Юлдузлар» повестидан парча (ўзбекча). **21.30** Ю. Шишаков. Скрипка ва рус халқ чолғу асбоблари оркестри учун концерт.

10 июль

ЧОРШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

6.15 Тонгги концерт. **7.40** Най тароналари. **8.25** Эстрада концерти. **9.30** Камер куйлар. **9.50** «Республика пахта далаларида» деган эшиттириш (тожикча). **11.15** «Совет Конституцияси»нинг 50 йиллиги. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, юридик фанлари доктори Ш. Ўразов суҳбати (ўзбекча). **11.25** Куйлардан-куйларга (ўзбекча). **12.15** Музикали танаффус. **13.30** Грузин эстрада куйлари. **16.10** «Ҳаёт — қўшиқ» деган музикали очерк. **16.50** «Правда» газетасининг обзори (ўзбекча). **17.00** Ўзбекистон композиторларининг симфоник асарлари. **18.00** «Кураш ва бахтиёрлик рамзи» деган эшиттириш (русча). **18.10** Совет киноси қўшиқлари. **18.40** Спорт эшиттириш (русча). **19.20** Қозоқ куйлари. **20.00** «Индустрлашган Ўзбекистон» радиожурнали (ўзбекча). **20.30** Саноат ходимлари учун концерт. **21.00** Халқаро мавзуларда суҳбат (ўзбекча). **21.10** Қишлоқ хўжалик ходимлари учун кечки концерт. **22.20** Ҳ. Шарипов шеърлари билан айтиладиган қўшиқлар. **22.40** «Шеърият кутубхонаси» (ўзбекча). **23.15** Радио эшитувчиларнинг талабларига мувофиқ концерт.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 Классик куй шинавандалари учун концерт (русча). **19.00** Ўзбек артистлари ижросида Шарқ халқларининг куйлари. **19.30** В. И. Ленин туғилган кунининг 100 йиллиги олдидан. «Буюк образ» деган адабий эшиттириш (русча). **20.00** Дала меҳнаткашлари учун концерт (тожикча). **20.30** Корейс куйлари. **21.** Алишер Навоий туғилган кунининг 525 йиллиги олдидан. «Навоий ғазалларига ёзилган мухаммаслар» (ўзбекча). **21.30** Енгил оркестр куйлари.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

14.00 Стотгардт ва Фримль. «Роз — Мари» опереттаси. **16.00** 1. «Фарҳод ва Ширин» музикали драмасининг монтажи. 2. Симфоник куйлар.

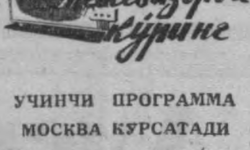

9 июль

СЕШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Рус тилида: 18.00 Телевизион янгиликлар. **18.15** Стандарт-давлат нормаси.

Ўзбек тилида: 18.30 «Инсон ва қонун». **19.00** Эстония хотиралари. **19.40** Телевизион янгиликлар. **19.55** «ЁШЛИК» студияси кўрсатади. «Оталар сўзи —ақлнинг кўзи». **20.35** Билим оммага. **21.00** «Рақсга тушишни ўрганинг!». Музикали эшиттириш. **21.40** Реклама ва эълонлар. (Рус тилида). **21.50** «Хафахон қариндошлар». Бадиий фильм (рус тилида).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

Рус тилида: 18.00 Ўқув эшиттиришлари программаси. Олий ўқув юртларига кирувчилар учун. Математикадан машғулот. **19.00** Физикадан машғулот.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

20.00 Эшиттиришлар программаси. **20.05** Телевизион янгиликлар. **20.15** Қишлоқ хўжалик билимлари телевизион академияси. **20.45** Мактабгача ёшдаги болалар ва кичик ёшдаги ўқувчилар учун «Сембо» номли қўғирчоқ спектакли.

21.30 Тинчлик — социализмга. **22.00** Телевизион спектакль. **23.15** Музикали танаффус. **23.30** «Вақт» информацион программаси. **00.15** Москва эшиттиришларининг охири.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

МОСКВА КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 Болалар учун: «Қуёш, ҳаво ва сув». **20.20** «Октябрь қанотлари». Ҳужжатли фильм.

Рус тилида: 21.10 «Костяннинг қайтиши». Музикали поэма. **22.10** «Куз куни», ҳужжатли фильм.

10 июль

ЧОРШАНБА

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

МОСКВА КЎРСАТАДИ

13.00 Эшиттиришлар программаси. **13.05** Телевизион янгиликлар. **13.15** Медицина темаларида суҳбат. **14.00** «Очиқ осмон тагидаги цирк». **15.00** Ўқувчилар учун «Марик Пегуснинг саргузашти» номли кўп серияли бадиий фильмнинг учинчи серияси. **15.30** «Сенга ёшлик! ВЛКСМнинг 50 йиллигига бағишланади. **16.00** Москва кундузги эшиттиришларининг охири.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 Эшиттиришлар программаси.

18.00 Рус тилида телевизион янгиликлар.

Ўзбек тилида: 18.10 Ўқувчилар учун «Улар бахтимиз учун курашганлар». **18.40** Ленин таълимоти миллионлар қалбида. **19.00** «Шу куннинг созандалари К. Комилов. **19.40** Телевизион янгиликлар. **19.55** Эшиттиришлар программаси.

МОСКВА КЎРСАТАДИ

20.00 Эшиттиришлар программаси. **20.05** Телевизион янгиликлар. **21.00** Меҳнат қаҳрамонларига шон-шарафлар. **22.00** Рангли телевидение программаси. **23.30** «Вақт» информацион программаси. **00.15** Москва эшиттиришларининг охири.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

17.55 Эшиттиришлар программаси. **Рус тилида: 18.00** Болалар учун. «Артек. 1967 йилнинг ёзи» Ҳужжатли фильм. **18.20** «Совет Иттифоқига хизмат қиламан». Кинофильм. **19.20** Эстрада куйларидан концерт.

Ўзбек тилида: 20.00 Ўзбек совет поэзиясининг телевизион антологияси. Толиб Йўлдош. **20.10** «Беш йилликни муддатидан илгари». **20.25** Чолғу куйларидан концерт. **21.00** Телефильм. **21.30** «Қасос» бадиий фильм.

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

Ўзбек тилида: 20.00 Болалар учун. Мультфильм.

Рус тилида: 20.15 «Эльбурс билан учрашув» Ҳужжатли фильм. **20.25** «Сўнгги». Телевизион бадиий фильм. **20.20** Венгер халқ куйларидан концерт.

КИНО

9 ИЮЛДА

Сангам — САНЪАТ САРОЙИ (кечқурун).

Қаттиқ ёнғоқ — «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА» (кечқурун).

Ҳиндлар суянчиғи — «ДРУЖБА», «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кечқурун).

ЕЗГИ БИНОДА

Қаттиқ ёнғоқ — «ФЕСТИВАЛЬ».

Салават Юлаев — «ХИВА».

У бир ўзи кетди — НАВОИЙ номли.

10 ИЮЛДА

Сангам — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун).

Қаттиқ ёнғоқ —«ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Ҳиндлар суянчиғи — «ДРУЖБА», «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

ЕЗГИ БИНОДА

Қаттиқ ёнғоқ — «ФЕСТИВАЛЬ».

Салават Юлаев —«ХИВА».

Вена қизлари — ТЕЛЬМАН номли.

Калит — НАВОИЙ номли.

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 10/VII да **Гули сиёҳ**, 11/VII да **Жон қизлар.**

Тошкент шаҳар, Октябрь районидаги 1-сон Куйбишев номли Ўрта мактаб томонидан **Раҳимова Муборан** номига берилган 602072 номерли йўқолган

ЎРТА МАЪЛУМОТ ҲАҚИДАГИ АТТЕСТАТ БЕКОР ҚИЛИНАДИ

Тошкентдаги «Ташсантехгазмонтаж» трестининг

1-МОНТАЖ БОШҚАРМАСИГА

слесарь-сантехниклар газ ва электр пайвандчилар, генератор ва двигателларни тузатиш бўйича тузатувчилар, юкчилар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Радиальний проезди, 12 уй (10 автобуснинг, 10 трамвайнинг, 2, 10 троллейбусларнинг «Ишчилар шаҳарчаси» бекати).

Бизнинг адрес: ТЕЛЕФОН ТО РАЛ

Тошкент шаҳар. Дзержинский кўчаси. 15-уй.

РЕДАКЦИЯ ТЕЛЕФОНЛАРИ. Коммутатор — 33-02-49 дан 33-02-58 гача, редактор ўринбосарлари — 33-29-33. 33-29-09; масъул секретарлар—33-27-22; партия, совет ва касаба союз ташкилотлари, шаҳар хўжалиги бўлимлари — 33-29-42; саноат, қурилиш ва транспорт бўлими —33-27-63; адабиёт, санъат ва маданият бўлими — 33-29-55; хатлар ва оммавий ишлар, физкультура ва спорт бўлимлари—33-29-70; фан ва олий ўқув юртлари, иллюстрация бўлимлари—33-27-57; ахборот бўлими — 33-65-57; эълонлар бўлими — 33-81-42.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

Индекс 64579.

Нашр. № 2494. Р. 14822.